

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

David ŽICHOVSKÝ

Pocitové mapy města Jeseník – komparativní analýza

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. Mgr. Jiřího Pánka, Ph.D. a veškeré použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci dne:

.....

David Žichovský

Poděkování

Chtěl bych poděkovat především svému vedoucímu bakalářské práce, doc. Mgr. Jiřímu Pánkovi, Ph.D., za vstřícný přístup a podporu během psaní práce a také za poskytnutí dat. Dále také paní starostce města Jeseník, Mgr. Bc. Zdeňce Blišťanové, za poskytnuté komentáře a propagaci pocitových map. Poděkování patří také všem respondentům, kteří se výzkumu účastnili.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **David ŽIHOVSKÝ**
Osobní číslo: **R18406**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Téma práce: **Pocitové mapy města Jeseník – komparativní analýza**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je vytvořit, analyzovat a porovnat výsledky pocitové mapy města Jeseník s výsledky pocitové mapy z roku 2017. Analyzované změny budou diskutovány se zástupci města.

Rozsah pracovní zprávy: **10 – 15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Pánek, Jiří, and Vít Pászto. „Emotional Mapping in Local Neighbourhood Planning: Four Examples From the Czech Republic.“ In *Citizen-Responsive Urban E-Planning: Recent Developments and Critical Perspectives*, pp. 138-167. IGI Global, 2020.
- Pánek, Jiří. „Participatory mapping in community participation-case study of Jeseník, Czech Republic.“ *Quaestiones Geographicae* 37, no. 3 (2018): 151-162.
- Pánek, Jiří. „Emotional Maps: Participatory Crowdsourcing of Citizens Perceptions of Their Urban Environment.“ *Cartographic Perspectives* 91 (2018).
- Silva, Carlos Nunes. „Introduction: Smart Digital Technologies and the “Ladder,” of Citizen-Responsive Urban E-Planning.“ In *Citizen-Responsive Urban E-Planning: Recent Developments and Critical Perspectives*, pp. 1-12. IGI Global, 2020.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: 4. května 2020
Termín odevzdání bakalářské práce: 25. dubna 2021

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 4. května 2020

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zejména porovnáním výsledků dvou pocitových map ve městě Jeseník a jejich přínosem pro participativní rozhodování ve městě. Data pro analýzu byla použita ze sběru dat v roce 2017 a ve sběru 2020 zorganizovaném při této práci. Respondenti se v obou mapách mohli vyjádřit k šesti pocitovým otázkám libovolným počtem bodů a přidat k nim jakékoliv komentáře. Tvorba mapových analýz probíhala za použití softwaru QGIS vyhodnocením relativní změny v počtech označených bodů v šestiúhelníkových síti. Následně se práce věnuje provedeným změnám ve městě v lokalitách s nejvýraznějšími rozdíly, případně těm, kde je situace stále špatná. Pro vyhodnocení těchto změn jsou použity také výstupy z diskuse se starostkou města. Výsledky práce byly předány městskému úřadu a budou dále hodnoceny v příslušných odborech.

Klíčová slova: pocitové mapy, participativní rozhodování, rozvoj města, GIS

Abstract

The bachelor thesis focuses mainly to compare the results of two emotional maps in the town of Jeseník and their benefits to support participatory decision-making processes in the town. Data for analysis were taken from 2017 mapping and 2020 mapping, which was part of this thesis. Respondents can show their opinion to six questions focused on emotions regarding spaces in town by an unlimited number of points and the possibility to add comments to it. Creation of map analysis was made in software QGIS by evaluating relative change in the number of points in hexagon net. Then the thesis deals with actual changes in the town in the areas with the most significant differences or where the situation is still wrong. The discussion inputs from the mayor of the town are also used to evaluate the changes. Results of the thesis were given to the city council, and they will further evaluate them in specific departments.

Key words: emotional maps, participative decision, city development, GIS

Obsah

1	Úvod.....	13
2	Cíle a metody	14
2.1	Cíle	14
2.2	Metody	15
3	Teoretický úvod	16
3.1	Mentální mapy	16
3.2	Pocitové mapy.....	17
3.2.1	Zaznačení preferencí.....	18
3.3	Participativní demokracie.....	20
4	Město Jeseník.....	23
4.1	Demografie.....	23
4.2	Historie.....	23
4.3	Vzdělávání.....	25
4.4	Doprava	25
4.5	Významná místa.....	26
4.6	Participativní projekty ve městě.....	29
4.6.1	Pocitová mapa Jeseníku 2017	29
4.6.2	Tvoříme Jeseník.....	30
5	Sběr dat, tvorba analýzy a intepretace dat	32
5.1	Pocitové mapy 2020.....	32
5.1.1	Sběr dat	32
5.1.2	Analýza dat	33
5.2	Tvorba pocitových map a analýz	34
5.3	Analýza a komparace výsledků pocitových map	36
5.3.1	Zde se cítím příjemně	37
5.3.2	Zde se necítím bezpečně	39

5.3.3	Zde je zanedbané místo.....	41
5.3.4	Zde je dopravně nebezpečné místo	43
5.3.5	Zde mi něco chybí.....	46
5.3.6	Zde trávím volný čas.....	49
5.4	Diskuse a využití výzkumu	50
6	Závěr	52
	Seznam literatury a použitých zdrojů	53
	Seznam obrázků.....	56
	Seznam map.....	56
	Seznam grafů	56
	Přílohy.....	57

1 Úvod

V současné době se stává stále běžnějším zapojovat občany do rozhodovacích procesů na úrovni samosprávných celků. Mezi nástroje, jak zapojit občany, patří třeba vyčleněná část rozpočtu města o jejímž využití hlasují sami obyvatelé, skupiny občanů (studenti, senioři) jako „poradní“ orgán vedení města nebo sběr podnětů na základě participativního mapování.

V těchto mapách mají lidé možnost vyjádřit své názory/pocity ohledně konkrétních na základě předem definovaných otázek tak, že označí dané místo přímo na mapě města. Na základě hustoty odpovědí pak město může vyhodnotit, na co je potřeba se v rámci zkvalitnění života obyvatel zaměřit.

Město Jeseník si nástroj pocitových map vybralo pro realizaci výzkumu na jeho území v roce 2017 a tato práce na něj navazuje. Autor ve městě žije 23 let, od narození, a pro svou práci se rozhodl městu nabídnout uskutečnění dalšího sběru přibližně po 3 letech s tím, že výsledky budou zpracovány jako komparativní analýza a za pomoci konzultace se zástupci města se vyhodnotí, jak se provedené akce města za poslední 3 roky projeví ve vnímání občanů.

Bakalářská práce se dělí na teoretický úvod, kde se autor zaměřil na vysvětlení problematiky kontextu pocitových map a participace. Dále popisuje město Jeseník a vybrané části podle výskytu v mapách a poslední část je věnována praktické části v podobě výzkumu a jeho analýze.

2 Cíle a metody

2.1 Cíle

Tato bakalářská práce má tři dílčí cíle. Prvním cílem bylo vytvoření aktuální pocitové mapy města Jeseník, která reprezentuje současné pohledy jeho občanů. Otázky k tvorbě mapy zahrnují zejména téma pohledu na bezpečnost a trávení volného času ve městě. Tyto otázky jsou shodné s již realizovaným pocitovým mapováním z roku 2017 (Pánek 2018). Sběr dat proběhl formou online dotazníku na webové platformě PocitoveMapy.cz, který byl veřejnosti představen ve spolupráci s městem. Pro ověření kartografického povědomí o městě předcházeli dotazníku tři otázky na označení tří nejznámějších míst v Jeseníku. Výstupy z průzkumu byly analyzovány v programu QGIS a byly z nich vytvořeny přehledové mapy.

Druhým cílem je porovnání výsledků z roku 2020 s výsledky pocitové mapy realizované městem v roce 2017. Analýza posloužila k porovnání rozdílů ve vnímání města respondenty a také k náhledu, jak obyvatelé vnímají akce uskutečněné vedením města v jednotlivých lokalitách právě na základě předchozí mapy. Výsledná mapa byla také použita ke zjištění nových problémových oblastí, s využitím autorovy místní znalosti. Komparativní analýza byla provedena vytvořením mapy se srovnáním dat z roku 2017 a 2020. Přehledně je výsledek této práce prezentován také na webové platformě QGIS Cloud a je dostupný na adrese: https://qgiscloud.com/dawezich/komparativni_analyza_Jesenik.

Třetím dílčím cílem je pak uskutečnění rozhovoru se starostkou města ohledně akcí provedených od roku 2017 a představení vzniklé komparativní analýzy. Dále se rozhovor zaměřil na další plánované kroky představitelů města na základě nové mapy z roku 2020 a jejího využití v dalším strategickém plánování města Jeseník. Výstupy z tohoto rozhovoru jsou použity v textu práce při rozboru analýz.

2.2 Metody

V teoretickém úvodu této práce je zvolena popisná metoda konceptů použitých v praktické části na základě dostupné literatury. Tato část pomůže k detailnějšímu pochopení procesu výzkumu. Samotná výzkumná část je provedena kombinací metod kvantitativního (sběr bodů, vyhodnocení rozdílů v počtu bodů) a kvalitativního (sběr komentářů, rozhovor) výzkumu. Bylo využito sběru dat pomocí internetového mapového dotazníku PocitoveMapy.cz o 6 otázkách a následně jejich částečně kvantitativní, ale zejména kvalitativní analýza pro určení významných rozdílů.

Po analýze dat byl proveden polostrukturovaný rozhovor se starostkou města za účelem získání podnětů do diskuse nad výsledky z již zmíněné analýzy. Diskuse je vedena vždy samostatně nad analýzou jednotlivých otázek, které zahrnují jak kvantitativní změny v podobě map, tak i výstupy z rozhovoru a pohledy autora.

3 Teoretický úvod

3.1 Mentální mapy

Mentální mapy spadají do behaviorální geografie, zabývající se chováním jednotlivců v prostoru, jejich vnímáním místa a výběru lokality či trasy (Daněk 2015). Tento typ map je geografové využívány od 60. a 70. let minulého století, jako vyjádření percepce města nebo ke studiu prostorových preferencí obyvatel. Mapy jsou uloženy ve vědomí člověka a jsou tak celý život upravovány a formovány. Jedná se tedy o subjektivní vyjádření geografického prostoru (města či jiné oblasti) autorem (Pánek a Pászto 2016).

Napříč odbornou literaturou nemají mentální mapy jednotnou definici, úzce souvisí kromě kartografie také se sociologií a psychologií. Většinou se mentálními mapy z pohledu geografie rozumí grafické či schematické vyjádření představ člověka o prostoru. Za zakladatele teorie mentálních map jsou považováni pánové Peter Gould a Kevin Lynch. Podle nich se pak také rozdělují mapy gouldovského a lynchovského typu. (Voženílek 1997)

Gouldovský typ, jinak také preferenční, chápe mentální mapu jako obraz prostorových preferencí (také „nepreferencí“) získaný výběrem ideálního místa jedince v jeho známém prostředí (Voženílek 1997). Vytvářejí tak subjektivní obrazy reality, u nichž nelze nijak určit míru správnosti či shody s realitou, jde pouze jen o kvalitativní vyjádření jejich tvůrců. Výsledkem je pak mapa zobrazující syntézu odpovědí všech respondentů, proto se často využívají pro pocitové mapy (Pánek a Pászto 2016).

Lynchovský typ, nazývaný komparativní, je pak zaměřen na zobrazení vyjadřující jedincovo vnímání prostoru, rozsahu, umístění či tvaru prvků ve vybraném prostředí, topologii apod. Výsledkem je zde pak přímo konkrétní náčrtek nebo schéma, případně obrázek, které lze objektivně porovnat s reálnou situací. (Voženílek 1997).

Využití mentálních map je vhodné i pro jiné účely než participaci občanů. Napomáhají například k mechanismu snadného zapamatování prostorových informací, při prognóze možného směru migrace obyvatelstva nebo mohou ukázat úroveň vzdělanosti, pokud je do mapování určitého jevu zapojena větší skupina lidí (Voženílek 1997). Jednou z dalších možností je využití i v prostředí kriminální psychologie, která se věnuje chování zločinců v prostoru. (Polišenská 2006)

3.2 Pocitové mapy

Pocitové mapy jsou výzkumný nástroj, který může být k dispozici jako online dotazník anebo jako offline nástroj sběru dat (viz dále). Tento nástroj občanům nabízí možnost aktivně se zapojit do rozhodovacího procesu pomocí toho, že zaznamenají své emoční preference ve vztahu k místům, ve kterých bydlí nebo se v nich často pohybují. Preference se mohou týkat jak pozitivně laděných témat, jako třeba pocit bezpečí nebo trávení volného času, tak zároveň i negativních, jako jsou strach, nebezpečné komunikace a kriminalita. (Pánek a Pászto 2016)

V angličtině jsou pocitové mapy známé jako „emotional maps“ (mapy emocí). Právě emoce lépe popisují původ a účel těchto map. Jako jeden z prvních příkladů emočního mapování lze uvést publikaci „*Emotional Cartography: Technologies of the Self*“ (Nold 2009). Překvapivě však v této knize nebyly publikovány žádné články od kartografů, ale pouze jen od umělců, psychogeografů, designerů a jiných více humanitně zaměřených profesí, a to i přesto, že emoce mají velký vliv na lidské vnímání prostoru (Pánek 2019).

Vytváření mapy v rámci komunity se projevuje posilujícím efektem, její členové mají příležitost myslet prostorově o svém prostředí a vyjádřit své preference a emoce pomocí zakreslení pocitů do mapy. S tímto efektem „vlastnictví“ přichází posílení postavení vedoucí k udržitelnému rozvoji, který je poháněný samotnou komunitou. Tento postoj byl pozorován na několika příkladech a je i důvodem, proč má začlenění emocí v komunitním plánování své zastánce (Pánek 2019).

Historicky se obor kartografie zabýval zobrazováním pouze viditelných a měřitelných jevů, proto je zobrazování emocí v mapách a prostoru stále relativně novou disciplínou (Griffin a McQuoid 2012). Tento přístup participativního mapování vnímání městských obyvatel umožňuje zobrazení subjektivních, kvalitativních a prostorových informací a ty následně mohou pomoci lidem ve vedení měst zodpovědným za územní plánování zavádět nové nástroje a metody, které mohou shromažďovat informace o dynamice měst a jejich obyvatel (Pánek a Pászto 2020).

Pocitové mapy se dají rozdělit do třech kategorií, zejména podle způsobu získání dat od účastníků výzkumu. Prvně je možné měřit emoce pomocí biometrických zařízení. Příkladem může být snímatelné zařízení umístěné na prstu, které měří měnící se hladinu poty (na bázi detektoru lži) a spojuje tyto hodnoty s GPS lokátorem. Ve většině případů se jedná o finančně náročné řešení, pracující s malým vzorkem respondentů. Výsledky

jsou také zpochybnitelné, protože je těžké přesně určit, co přesně vyvolalo tělesnou reakci změřenou čidlem. Druhou metodou je využití dat ze sociálních sítí. S rozvojem používání internetu se rozmohlo sdílení své polohy na sociálních sítích jako Facebook nebo Twitter. Tento způsob je však použitelný pouze v gramaticky jednodušších jazycích, než je čeština (např. angličtina). Pro češtinu, která je bohatá na skloňování a ironii, je tedy téměř nevyužitelné automatické generování pocitových map na základě sociálních sítí. (Griffin a McQuoid 2012; Pánek a Pászto 2016)

Poslední kategorií je způsob, kdy se data získávají přes samotnou mapu, která slouží fakticky jako dotazník, ve kterém jsou odpovědi (preference) zaznamenány přímo do podkladové mapy. V případě použití tohoto způsobu, zejména při využití softwaru, je možnost jednoduše data převést do GIS¹, kde se dají následně analyzovat. Mezi takové dotazníky se řadí například finský Maptionnaire nebo PocitoveMapy.cz (viz dále v práci). (Pánek a Pászto 2016; Griffin a McQuoid 2012)

3.2.1 Zaznačení preferencí

Preference mohou lidé zaznačit do mapy (dotazníku) více způsoby. Prvním, klasickým a finančně nenákladným je zakreslení **pomocí pastelek**. Způsob nabízí jednoduché zaznačení pomocí všem známé psací potřeby. Nevýhodný se stává zvláště v případech, kdy na jeden podklad zaznamenává více lidí. Dochází tak k těžce oddělitelnému překryvu barev, např. kdy je nějaká oblast dítětem označena jako „oblíbená“ a zároveň seniorem jako „nebezpečná“. Další nevýhodou je též nemožnost rozlišit mezi více druhy prostorové reprezentace (bod, linie, polygon), což u dále zmíněných způsobů odpadá.

Metoda **nalepování samolepek či ústřížků z barevné izolepy** spočívá v lepení různobarevných pásek do podkladové mapy. V Česku byl jedním z prvních využití tohoto způsobu projekt „Pocitová mapa Afrodity Vodňanské“ občanského sdružení „Vodňany žijou!“, kterého se v roce 2010 účastnili žáci sedmi vodňanských škol. Výhodou použití samolepek je například omezení počtu hlasů na jednoho respondenta (možnost použití např. max 3 tří samolepek jedné barvy). Nevýhoda je stejně, jako při pastelkové metodě, v nemožnosti identifikace barvy, ležící pod jinou samolepkou a také kvantifikace dat (je obtížné spočítat, kolik samolepek se na mapě objevuje).

¹ GIS neboli geografický informační systém, je počítačový systém určený pro získávání, správu a analýzu prostorových dat. (Esri 2021)

Nejpropracovanější analogovou metodou pocitových map jsou pravděpodobně **barevné špendlíky nebo vlaječky**, jež se zapichují do vytištěné podkladové mapy. Jedná se o dominantní metodu analogového sběru dat také v rámci projektu *PocitoveMapy.cz*. Výhodou oproti samolepkám je vzájemné nepřekrývání se a možnost relativně jednoduše špendlíky spočítat. Nevýhoda může spočívat v nutnosti opatrné manipulace, aby nedošlo k nechtěnému vypadnutí již zabodnutého špendlíku, či potřeba mít k dispozici velký počet špendlíků stejné barvy. (Pánek a Pászto 2016)

Webové aplikace na sběr dat a tvorbu pocitových map patří do tzv. participativních GIS přístupů (PGIS/PPGIS). V českém prostředí je využívána aplikace pod názvem *PocitoveMapy.cz* od Jiřího Pánka a Ondřeje Růžičky. Autoři našli inspiraci ve finském softwaru *Maptionnaire*, komunitní platformě, která si dala za cíl „překročit bariéru“ mezi městy a jejich obyvateli. Jedná se o službu pro tvoření dotazníků a veřejné participace na základě map (*Maptionnaire* 2021). *PocitoveMapy.cz* na rozdíl od některých jiných (jako např. *Ushahidi* nebo *ArcGIS Online*) nevyžadují registraci nebo nutnost instalace žádného speciálního softwaru nebo zásuvného modulu do internetového prohlížeče (plug-in). Webová aplikace funguje na dvou hlavních open-source knihovnách, JavaScript a iQuery, které jsou využívány pro základní uživatelské prostředí, kontrolní aplikace a knihovnu pro mapové interakce. Výsledky z frontendu (část webu viditelná návštěvníkům – respondentům, tzn. odpovědi občanů) jsou asynchronně posílány na backend (část webu sloužící k administraci a ke správě dat), kde je využit MVC rámeček (architektura webové aplikace rozdělující na tři části v tomto případě data, uživatelské rozhraní a řídicí část) napsaný v jazyce PHP. Správci mohou pak stahovat celá metadata z MySQL² nebo pouze geoprostorová v GeoJSON³. (Pánek a Pászto 2016)

Nejčastějším způsobem získávání preferencí jsou v dnešní době výše zmíněné webové aplikace. Je však nutné dodat, že pro oslovení co nejširší skupiny lidí se často využívá při výzkumu kombinace metod webových a analogových. (Pánek a Pászto 2020)

² MySQL je světově nepoužívanější open-source databázový systém, resp. systém řízení báze dat. (MySQL 2021)

³ GeoJSON je otevřený datový formát pro kódování bodů, linií, polygonů a jiných geometrických prvků do jednoho formátu. (Geojson.org 2021)

3.3 Participativní demokracie

Slovo participace obecně znamená účast nebo podílení se na něčem. Jedná se o širokou paletu mechanismů, procesů či jednotlivých aktivit směřující k zapojení občanů do rozhodnutí, která se jich dotýkají. V praxi se občas jako participace označuje přímo jako spolupráce s veřejností, komunitní nebo akční plánování, animace území aj. (Hanken et al. 2015). Vyšší zapojení občanů je s demokracií spojeno již od půlky 18. století, kdy byla umožněna interakce mezi občany a zástupci úřadů. S postupným uvolňováním cenzury a politických reforem směrem k demokracii zastává důležité místo v rozhodovacích procesech (della Porta 2013).

V participativní demokracii je důležitá účast co největšího počtu občanů na rozhodování, která přímo či nepřímo mohou ovlivnit jejich životy. Veřejnost by měla být součástí plánová a procesu strategií zapojená od začátku až do konce. Tím pak dojde k větší demokratizaci společnosti, lidé budou cítit větší sounáležitost a spokojenost s výsledkem a budou jej považovat za více legitimní. Další přidanou hodnotou využití metod participace může být sběr názorů a podnětů od lidí přímo z regionu, na něž pak mohou politici, většinou ne tak znalí konkrétních regionálních problémů, navázat. (Hanken et al. 2015)

V České republice je významným projektem, zabývajícím se podporou participativní demokracie, projekt PAKT (Participace, Komunikace, Transparentnost). Tato iniciativa je projektem nestátních neziskových organizací, jako jsou Agora Central Europe, Centrum pro komunitní práci střední Čechy, Nadace Partnerství, Zelený kruh a Stiftelsen IdéBanken z Norska. Cílem této iniciativy je oslovit zástupce veřejné správy na všech úrovních a motivovat je k aktivnímu zapojení občanů do rozhodovacích procesů (Agora CE 2021).

PAKT v roce 2016 vydal metodiku participace (Hanken et al. 2016), primárně určenou pro veřejné správy. V té popisuje některé metody a přístupy k participaci s postupy a ukázky, jak je implementovat v participační praxi. Podle této metodiky není jednoznačné, že více participace má větší přínos a pro vysvětlení používá upravený⁴ tzv. participační žebřík. Dle něj je nejnižším stupněm participace informovanost, která představuje pouze jednostranný tok informací od představitelů k občanům, stejně jako

⁴ Původní participační žebřík pochází od autorky Sherry Arnstein z roku 1969 a měl celkem 8 stupňů. (Arnstein 1969)

druhý stupeň, připomínkování, nýbrž však v opačném směru. Sdílení moci je zde minimální a spíše jde o naplnění základních podmínek alespoň formální participace. Třetím stupněm je konzultace, představující obousměrnou komunikaci, spočívající v překládání argumentů, vysvětlování atd. Mohou se odehrávat přímo nebo nepřímo (např. využití moderních participačních prostředků). Nedochozí zde stále sice k faktickému podílení na moci, ale kontakt všech zúčastněných aktérů vytváří větší tlak a výstupy by se měla veřejná správa vážně zabývat. Další stupeň, partnerství, dosahuje již vyšší formy spolupráce. Typické je rovnocenné postavení všech zapojených aktérů v návrhu řešení (připravují ho všichni společně). Klade také vyšší nároky na kapacitní připravenost zúčastněných. Pátým stupněm je rozhodování, kde dochází k delegování rozhodování přímo do rukou aktérů, typicky se může jednat o místní referendum nebo obdobné projekty (Hanken et al. 2016).

PARTICIPAČNÍ ŽEBŘÍK

Obr. 1: Participační žebřík podle PAKT, zdroj: Hanken et al. 2015

Podle analýzy participace zpracované stejnou organizací (Hanken et al. 2015), se využívání participačních přístupů v České republice prohlubuje, avšak dochází k určité roztříštěnosti všech přístupů či k občasnému nadužívání termínu participace, čímž se

vytrácí jeho skutečný význam. Na základě SWOT analýzy lze mezi silné stránky participace v Česku zařadit dobře provedené příklady a snahu expertů o síťování a sdílení zkušeností. Mezi slabé již zmíněnou roztržitost, nedostatečné ukotvení v legislativě nebo nedůvěru v politiky. Příležitosti jsou zejména v ukotvení participativních přístupů v českých zákonech a přenos příkladů dobré praxe ze zahraničí. Hrozby pro českou participaci představují preference jiných veřejně-politických témat (hospodářství, bezpečnost) a politická nestabilita (Hanken et al. 2015).

V současné době jsou různé možnosti zapojení občanů do rozhodování. Aktivně se o propagaci participace a zprostředkování platformy pro rozhodování snaží Institute H21 pomocí iniciativy „Participace 21“. Snaží se nabízet řešení zejména pro města a obce, školy a neziskové organizace (Institute H21 2021b). Využívá hlasovací metodu D21 – Janečkova metoda, která umožňuje dát více hlasů plusových, tak i záporných. Rozhodování je pak podle autorů efektivnější (Institute H21 2021a).

4 Město Jeseník

Jeseník, do roku 1947 pod názvem Frývaldov, je bývalé okresní město na severu Olomouckého kraje, v historické části Slezsko. Leží na soutoku řek Staříč a Bělá, která dále odtéká na území Polska. Také se rozkládá na rozhraní tří pohoří, konkrétně geomorfologických celků Hrubý Jeseník, Rychlebské hory a Zlatohorská vrchovina, i proto bývá město marketingově označováno jako „město v srdci přírody“. Skládá se ze tří částí, a to Bukovice, Dětrichov a Jeseník.

4.1 Demografie

Podle dat Českého statistického úřadu, pobočky v Olomouci, žilo v Jeseníku k 31. 12. 2020 celkem 10 977 obyvatel. Podle pohlaví se jedná o 48 % mužů a 52 % žen. Nejvíce zastoupené jsou věkové kategorie 40 až 44 let a 65 až 69 let. Naopak nejméně zastoupené jsou, kromě nejstarších generací nad 80 let, kategorie od 5 do 9 let a od 15 do 19 let, z čehož lze spatřit počínající trend odlivu mladých lidí z Jeseníku.

Od roku 1995 se každoročně z Jeseníku více lidí vystěhuje, než přistěhuje, proto počet obyvatel stále klesá. Trend počtu nově narozených obyvatel je přibližně stejný, drží se okolo 100 lidí ročně. Počet zemřelých má naopak spíše stoupající tendenci, i kvůli faktoru většího zastoupení starších generací než mladších. Za posledních 5 let (2016-2020) činil průměrný přirozený přírůstek (úbytek) obyvatel -34. Průměrný migrační přírůstek za stejné období má hodnotu -65. Průměrný celkový přírůstek za posledních 5 let dohromady činí -105 lidí (ČSÚ v Olomouci 2021).

4.2 Historie

První historická zmínka pochází z roku 1267, kdy se v latinském pramenu zmiňuje jako „Vrivald“, tedy místo zbavené lesa (proto později německé Freiwaldau). Jedním z důvodů založení budoucího města byla poloha na soutoku Staříče a Bělé a poloha na křižovatce při cestě ze Slezska na Moravu (větvení cest přes Ramzovské a Červenohorské sedlo). Dalším důvodem bylo naleziště železné rudy. První zmínka o zpracování této rudy pochází z roku 1326. Těžba železa zůstala v okolí města až do konce 18. století, i když ve značně redukované podobě z důvodu postupného vyčerpávání ložisek.

Součástí města byl patrně od založení kostel s farou a frývaldovský hrad, přesněji vodní tvrz (budova obehnaná vodním příkopem) vybavenou padacím mostem (do 17. století).

Hrad existuje po několika přestavbách doposud, jako správní sídlo panství a později komplexu velkostatků sloužil do roku 1945.

Jako město ležící na významném tahu vojsk v průběhu třicetileté války byl Jeseník několikrát poškozen, nejenom několika požáry, z nichž největší byl v roce 1696. Přesto pokračoval hospodářský rozvoj města, zejména v textilních odvětvích. Ten byl ochromen až rozdělením Slezska a ztrátou majoritních trhů roku 1742.

V 17. století bylo zdejší panství postiženo dlouhotrvající a intenzivní vlnou tzv. čarodějnických procesů. Od roku 1622 do roku 1684 si tyto procesy jenom v samotném Jeseníku vyžádali asi 102 obětí. Iniciované byli jak zástupci biskupa, tak jeseníckými měšťany. Spolu s o něco později iniciovanými procesy na Šumpersku a Velkolosinsku se jedná o nejvýznamnější příklady čarodějnických procesů na území dnešní České republiky.

Na začátku 19. století, po době útlumu, zaznamenal Jeseník nový rozvoj, zejména v průmyslovém odvětví. 1822 založil místní podnikatel Adolf Rayman továrnu na jemné prádlo, která získala postavení na světových trzích a dominovala místnímu hospodářství. Toto postavení bylo podtrženo napojením Jeseníku na významný železniční tah z Hanušovic do Hlucholaz (dnešní Polsko). O rozvoj města a kraje se zasloužily také místní lázně. První vodoléčebný ústav na světě zde založil Vincenz Priessnitz v roce 1822.

V oblasti školství byl významným činitelem konvent sester voršilek, které se ve městě usadily v roce 1881, poté co byly vyhnány ze svého předchozího působiště ve Vratislavi. Postupně v Jeseníku zřídily klášterní a vzdělávací komplex zahrnující též obchodní a rodinnou školu. Ty vedly až do roku 1939, kdy jim byla činnost znemožněna. Na konci 19. století se v regionu začal rozvíjet i cestovní ruch. Moravskoslezský sudetohorský spolek vybudoval rozhlednu na vrcholu Zlatý Chlum v roce 1899.

Po vzniku Československa v roce 1918 se Jeseník stal součástí tohoto státu, částečně proti vůli místních obyvatel, z důvodu převážně německy mluvících občanů. Jakožto středisku státní správy zde však rychle začala vznikat početná česká menšina. V roce 1931 došlo k tzv. Frývaldovské stávce, protestu dělníků proti snižování mezd v kamenolomech a vápenkách. Při střetu s četníky v sousední obci Lipová-lázně bylo celkem 7 mrtvých a 12 zraněných.

Během 30. let 20. století nabírala v oblasti na síle vlivu Sudetoněmecká strana a bezprostředně po uzavření Mnichovské dohody byl Jeseník připojen k Německu. Po druhé světové válce bylo pak naopak rozhodnuto o odsunu všech německých obyvatel z československého území. V roce 1947 byl Frývaldov přejmenován na dnešní Jeseník. Mnoho původní historické zástavby bylo zbouráno z důvodu výstavby panelových domů. Od roku 1960 do roku 1996 byl okres Jeseník přičleněn k okresu Šumperk a od roku 2000 se město a okres stali součástí Olomouckého kraje. (Město Jeseník 2021c)

4.3 Vzdělávání

Ve městě Jeseník fungují 4 mateřské školy a dvě základní školy (pro celé základní vzdělávání), z nichž jedna je určena žákům s postižením nebo závažnými vývojovými poruchami učení. Ze středních škol, které jsou spádové pro celý okres, se zde nachází Střední průmyslová škola, Střední škola gastronomie a farmářství (obě i s učebními obory), Hotelová škola Vincenze Priessnitze a Obchodní akademie a Gymnázium Jeseník, jako škola se všeobecným středním vzděláváním. (Město Jeseník 2021a)

Z hlediska volnočasového vzdělávání je dominantní Středisko volného času DUHA, ve kterém je možné se účastnit pravidelných zájmových kroužků pro děti i pro dospělé, letních táborů i jiných nepravidelných akcí. Zároveň zařizuje také kroužky konané ve školách nebo spolupracuje s externími realizátory aktivit, zejména sportovními spolky a kluby. (SVČ Duha 2021)

V uměleckém vzdělávání je nejvýznamnější Základní umělecká škola s obory hudebním, výtvarným a literárně-dramatickým. Dohromady ji ročně navštěvuje okolo 800 žáků a mnozí z nich jsou členy hudebních orchestrů a souborů, nebo divadelních uskupení. S nimi pak veřejně vystupují nejen na místních kulturních akcích, proto je tato škola významným prostorem, kde mladí lidé tráví svůj čas (Základní umělecká škola Jeseník 2021). Poté zde působí několik soukromých uměleckých škol a studií, věnující se tanečnímu oboru.

4.4 Doprava

Geografická poloha města není optimální pro snadnou a široce dostupnou dopravní obslužnost. Veřejnou dopravou je Jeseník obsluhován vlaky a autobusy. Železniční stanice Jeseník se nachází na trati č. 292 Šumperk – Krnov a je obsluhována spěšnými vlaky z a do Zábřehu na Moravě, kde se tyto vlaky přímo připojují na rychlík do Brna. Dále osobními zastávkovými vlaky z a do Šumperka a Javorníku ve Slezsku. Na druhou

stranu ze stanice vyjíždí spěšné vlaky do Krnova a o víkendu přímé osobní vlaky do Zlatých Hor (Správa železnic 2021; České dráhy 2021). Centrum autobusové dopravy je situováno na autobusovém nádraží na Smetanově ulici. Jezdí odtud několik desítek autobusových linek zejména v rámci regionu, ale i několik dálkových (např. přímý spoj do Prahy nebo Olomouce). Jedinou čistě městskou linkou je ta, která obsluhuje oblast jesenických lázní.

Silniční spojení je možné přes silnice 1. třídy I/44, vedoucí z Mohelnice přes Šumperk a Červenohorské sedlo do Mikulovic a I/60, vedoucí z Jeseníku přes Lipovou-lázně a Javorník do Bílého Potoka. Silnice 2. třídy II/453 je třetí hlavní příjezdovou cestou do města, vede z Města Albrechtic přes části obce Zlaté Hory (Horní a Dolní údolí, Rejvíz) do Jeseníku. Vzhledem k velkému převýšení není však natolik využívána jako ty již zmíněné. V sousední Bělé pod Pradědem pak ze silnice I/44 odbočuje II/450, která přes Videlské sedlo spojuje Jesenicko s oblastí Bruntálska. (Mapy.cz 2021)

4.5 Významná místa

Ve spojení s turistickým regionem Jeseníky je město jedním z center této turistické oblasti, a to i proto, že se zde nachází několik více i méně významných míst, kam míří turisté, ale i místní obyvatelé. Nejvýznamnějším cílem jsou na území města zdejší Priessnitzovy léčebné lázně. Založil je Vincenz Priessnitz, který podle pověsti viděl v mládí srnku, jak si léčí své zranění ve studeném potoce. Sám pak přežil svá zranění hrudníku pravděpodobně jen díky studeným zábalům a rovnání se o židli. Na počátku 20. let 19. století přestavil svůj rodný dům na malý vodoléčebný ústav a postupně zbudoval lázně, kam se sjížděli a sjíždí dodnes lidé z celého světa. V lázních se nachází celkem 11 lázeňských domů. Léčba se zaměřuje na nemoci oběhového ústrojí, kožní, dýchacího ústrojí aj., přičemž hlavní metody jsou vodoléčebné.

Mimo léčení jsou lázně významným rekreačním střediskem. Ve zdejších venkovním balneoparku se lidé osvěžují a zkusí některé procedury přímo v přírodě, místní stezky kolem pramenů využívají k výletům. Areál před hlavním sanatoriem Priessnitz je upraven do parkové podoby a nabízí možnost venkovní relaxace. Pro lázeňské hosty, ale i místní obyvatele je zajišťován četný kulturní program. (Priessnitzovy léčebné lázně 2021)

Obr. 2: Vodní tvrz v Jeseníku, zdroj: autor

Dalším významným místem je Vodní tvrz a její okolí, stojící na Zámeckém náměstí. Jak je popsáno výše, jedná se o bývalý trojlodní hrad s nádvořím a vodním příkopem, který je dnes již vyschlý. V současnosti se v prostorách tvrze nachází Vlastivědné muzeum Jesenicka, se stálými i dočasnými expozicemi. Jednou z nejvýznamnějších je expozice „Čarodějnické procesy“. Tvrz s kamenným mostem, vodním příkopem a parkem je památkově chráněna. (Vlastivědné muzeum Jesenicka 2021)

Centrem města je Masarykovo náměstí. Jeho pravidelný tvar svědčí o výstavbě města na prázdném místě, tzv. na zelené louce. Dominantou je památkově chráněná dvoupatrová budova radnice, postavená v renesančním stylu v roce 1610. Po požáru byla v roce 1710 byla přestavěna do současné podoby. Ve vrchním patře sídlí vedení města a část městského úřadu, ve spodním jsou reprezentativní prostory jako např. obřadní síň. Náměstí je významné pro občany jako centrální místo ve městě sloužící k setkávání, což

podporují přítomné stánky a obchody, konání sousedských slavností a mnohých kulturních akcí. Na náměstí jsou také 2 kašny, novější Vincenze Priessnitze z roku 2010 a starší tzv. Stará kašna. (Město Jeseník 2021b)

Obr. 3: Masarykovo náměstí s radnicí, zdroj: autor

Největším parkem v Jeseníku jsou Smetanovy sady, dříve Raymanův park. Svoji dispozicí by se dal rozdělit na spodní a horní část. Ta více „aktivní“, spodní, se rozprostírá od břehu řeky Bělé až na úroveň Neuburského pramene. Nachází se zde dětské hřiště, Tenisový klub a průchozí cesta směrem na Husovu ulici. Chodníky a travnatou plochu nepravidelně využívají skupiny lidí ke sportování. Horní část je více klidná, nachází se zde Priessnitzův pomník a zrekonstruované letní divadlo, mimo organizované akce volně přístupné. Je spíše využívána k posezení na lavičkách, případně na trávě a k procházkám v rámci parku. Výše pak park postupně přechází v méně udržovaný lesopark a lesní cesty kolem pramenů (v parku se nachází pramen Skalka a Anglický pramen).

Obr. 4: Spodní část Smetanových sadů, zdroj: Město Jeseník

4.6 Participativní projekty ve městě

4.6.1 Pocitová mapa Jeseníku 2017

V Jeseníku proběhla realizace sběru dat pro pocitovou mapu poprvé v roce 2017, v rámci projektu PocityMapy.cz. Sběr dat probíhal ve dvou fázích, na Sousedské slavnosti dne 20. května 2017, kde se zapojilo 156 občanů a skrze webový dotazník s účastí dalších 377 občanů. Celkem se tedy do průzkumu zapojilo 533 respondentů, z nichž 75 % uvedlo, že v Jeseníku bydlí. Otázky byly po dohodě se zástupci města a autory výzkumu vybrány tyto: Zde se cítím příjemně, Zde se necítím bezpečně, Zde je zanedbané místo, Zde je dopravně nebezpečné místo, Zde mi něco chybí a Zde trávím volný čas. Respondenti zaznačili celkem 4 452 bodů, nejvíce k otázce „Zde se cítím příjemně“ a nejméně k „Zde mi něco chybí“. V průměru pak na jednoho respondenta vycházelo 8,4 zaznačených bodů (Pánek 2018).

Jako nejpříjemnější byla obyvateli vyhodnocena místa jako Masarykovo náměstí, Priessnitzovy lázně a park okolo bývalé vodní tvrze (dnešní vlastivědné muzeum). Na otázku ohledně bezpečnosti lidé vyjádřili nejvíc své obavy ze spodní části parku Smetanovy sady a oblast autobusového nádraží a blízkého okolí, obojí na základě komentářů zejména z důvodu výskytu mladých Romů a lidí bez domova, případně podnapilých mladistvých osob. Otázka zaměřující se na kvalitu veřejného prostředí, Zde

je zanedbané místo, měla tři významné hot-spoty. Nezanedbaněji vyhodnotili lidé letní divadlo ve smetanových sadech, z důvodu pokračujícího chátrání této stavby, parkoviště na Tyršově ulici sousedící s náměstím (nevyhovující povrch) a park na Náměstí hrdinů. Dopravně nebezpečné lokality viděli občané hlavně na křižovatkách, a to na křižovatce ul. Dukelská a Náměstí svobody (tzv. U Pradědu) a mezi ul. Fučíkova a ul. Dukelská. Na nejméně „frekventovanou“ otázku „Zde mi něco chybí“ bylo podle očekávání nejvíce komentářů, protože v nich lidé mohli přímo napsat, co přesně jim na označeném místě schází, nejčastěji se jednalo o veřejnou Wi-Fi, veřejné toalety či třeba dětské hřiště. Poslední otázka se dotazovala na trávení volného času, zde dominovali lokality parku Smetanovy sady, městské koupaliště nebo také Základní umělecká škola (Pánek 2018).

Podle starostky města Jeseník, Mgr. Bc. Zdeňky Blišťanové, byla tato mapa prvním nástrojem, kdy se město ptalo občanů na to, co si o svém městě myslí a jak se v něm žije. Výsledky byly uveřejněny v městském periodiku Naše město, v různých tiskovinách, které se zajímají o Jeseník a byly také prezentovány na setkání s občany. Konkrétní opatření na základě výsledků mapy byla nastavena v Komisi pro rozvoj města v konzultaci s vedením a příslušnými odbory městského úřadu. Podle slov paní starostky se město nesnažilo pracovat pouze na negativních oblastech, ale i na těch, které byli vyhodnoceny občany jako příjemné (Blišťanová a Žichovský, 2021).

4.6.2 Tvoříme Jeseník

„Tvoříme Jeseník“ je projekt participativního rozpočtu, jehož první ročník se uskutečnil v roce 2019, od dubna do listopadu. Každý člověk se vztahem k Jeseníku (nemuselo se jednat o osobu s trvalým bydlištěm na území města) mohl podat až 2 návrhy na veřejně prospěšnou investici na veřejných prostranstvích nebo budovách. Limity byli pouze dodržení nezbytných pravidel (např. věk navrhovatele, nesmělo se jednat o dopravní stavbu, realizace nesmí odporovat platným zákonům aj.) a finanční, kdy návrh nesměl přesáhnout částku 500 000,- Kč. O návrzích pak jednalo město, které vyhodnocovalo jejich technickou proveditelnost a všechny proveditelné návrhy zařadilo do hlasování. To probíhalo formou Janečkovy metody na platformě Institutu H21, kde bylo možné využít 7 kladných preferenčních hlasů a 3 záporné. (Tvoříme Jeseník 2019)

Vítězným návrhem se stal „*Lavičky do Letního divadla*“, který už byl zrealizován. Na druhém místě skončil návrh na zvelebení praku na Náměstí hrdinů pomocí fontán a laviček a na třetím návrh „*Oprava břehu a pěšiny u okrasného rybníku + nové lavičky*“.

(Tvoříme Jeseník 2019). Druhý a třetí vítězný návrh by měl být zrealizován během roku 2021 (Tvoříme Jeseník 2021).

V tomto roce je také vyhlášen druhý ročník tohoto projektu. Pravidla a způsob hlasování jsou téměř stejná, došlo však na snížení maximální částky návrhu na 300 000,- Kč. Vítěz bude známý v listopadu 2021. V tomto i v minulém ročníku je menší částka vyhrazena také na projekty na Základní škole Jeseník, o které rozhodují sami žáci. Cílem této aktivity je seznámit žáky s demokratickým procesem pomocí přímého osobního zážitku (Tvoříme Jeseník 2021).

5 Sběr dat, tvorba analýzy a interpretace dat

5.1 Pocitové mapy 2020

5.1.1 Sběr dat

S nabídkou další spolupráce na pocitové mapě byla oslovena za město Jeseník paní starostka města již v květnu 2020. Jako jediná ze současné politické reprezentace města byla přítomna i u realizace mapování v roce 2017 jako tehdejší 1. místostarostka. Po dohodě s ní byly zachovány stejné otázky jako v roce 2017, aby mohly být výsledky práce co nejvíce srovnatelné, tedy: Zde se cítím příjemně, Zde se necítím bezpečně, Zde je zanedbané místo, Zde je dopravně nebezpečné místo, Zde mi něco chybí a Zde trávím volný čas.

Vzhledem k v době sběru dat platným protiepidemickým opatřením z důvodu pandemie COVID-19 nemohl autor uskutečnit žádnou formu offline sběru, proto probíhal veškerý sběr dat online skrze formulář na webových stránkách pocitovemapy.cz. Formulář pro sběr dat vytvořil vedoucí práce Jiří Pánek a byl dostupný na webové adrese „<https://www.pocitovemapy.cz/jesenik-2020>“. Respondenti mohli zaznačit neomezený počet míst a ke každému přidělenému místu mohli přidat jakýkoliv komentář, který zdůvodnil jejich motivaci pro zaznačení konkrétního místa. Webový formulář obsahoval ještě jednu otázku navíc, která zjišťovala přesnost orientace lidí na mapě Jeseníku, a to prosbou o zaznačení tří významných míst (tzv. orientačních bodů), Priessnitzovy lázně, autobusové nádraží a Masarykovo náměstí (PocitoveMapy.cz 2021). Kromě otázek zjišťoval o respondentech základní demografické údaje: věk, zda respondent bydlí nebo nebydlí v Jeseníku a pokud ano, jak dlouho zde bydlí. Dotazník bylo možné vyplnit od 26. 10. 2020 do 3. 3. 2021.

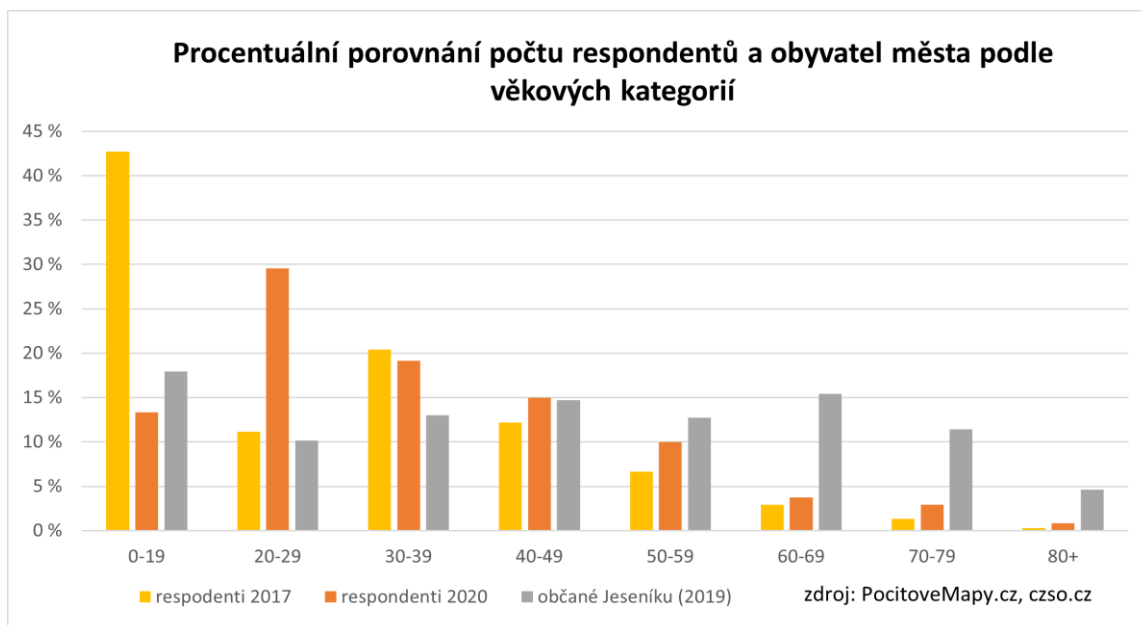
Online sběr dat byl propagován samotným autorem ve spolupráci s městskou samosprávou. Na propagaci se autor domlouval s pracovníci oddělení cestovního ruchu, paní Bc. Lucií Tenekedzi, která pomohla se šířením propagace na sociálních sítích, na webu města a v měsíčníku Naše Město. Autor sám pak šířil výzvu k vyplnění na sociálních sítích, kontaktoval elektronickou poštou místní školy a klub seniorů. Sběr dat byl zmíněn i díky iniciativě „positivJE“, která se snaží mimo jiné o šíření pozitivních zpráv z Jesenického regionu a podporu mladých lidí v jejich pracovní kariéře na Jeseníku (positivJE 2021; Kavka 2020). Spolupráci při propagaci dat hodnotí autor jako

velmi vstřícnou a nápomocnou při šíření informace o pocitových mapách a možnosti občanů do jejich zapojení.

Výše zmíněná opatření znemožnila autorovi hlavně možnost jít přímo fyzicky oslovit některé skupiny obyvatel, jako např. žáky a studenty ve školách nebo kluby seniorů a požádat je přímo na místě o vyplnění a zároveň nabídnout pomoc či vysvětlení.⁵ Tato skutečnost se pravděpodobně také projevila na věkovém rozložení respondentů, které bude prezentováno dále v této práci.

5.1.2 Analýza dat

Online dotazník vyplnilo celkem 240 osob, z nichž 13 neuvědlo na konci dotazníku svůj věk. Z dostupných údajů je tak průměrný věk respondentů po zaokrouhlení 35 let. Nejvyšší zastoupení bylo ve věkové skupině 20–29 let (19,2 %). V předchozím sběru, v roce 2017 byli nejaktivnější lidé ve věkové skupině 0–19 let (42,7 %), věkové rozložení je tedy za rok 2020 rovnoměrnější. Velká míra zastoupení lidí mladších 20 let byla v předchozím sběru dána velkou kampaní na středních školách a projevila se výrazněji i v rámci některých odpovědí (Pánek 2018). Podrobnější věkové rozložení respondentů je zpracováno v grafu č. 1 níže. Data za počet občanů v Jeseníku jsou použité ze stránek Českého statistického úřadu, Krajské správy v Olomouci a platné k 31. 12. 2019 (ČSÚ

Graf 1: Porovnání počtu respondentů a obyvatel města, zdroj: autor

⁵ Od některých respondentů z blízkého okolí autora byla obdržena ústní zpětná vazba na některé technické potíže či nepochopení některých otázek.

2021). 159 respondentů pak uvedlo, že bydlí přímo v Jeseníku, 70 lidí, že ne a 11 lidí na tuto otázku neodpovědělo.

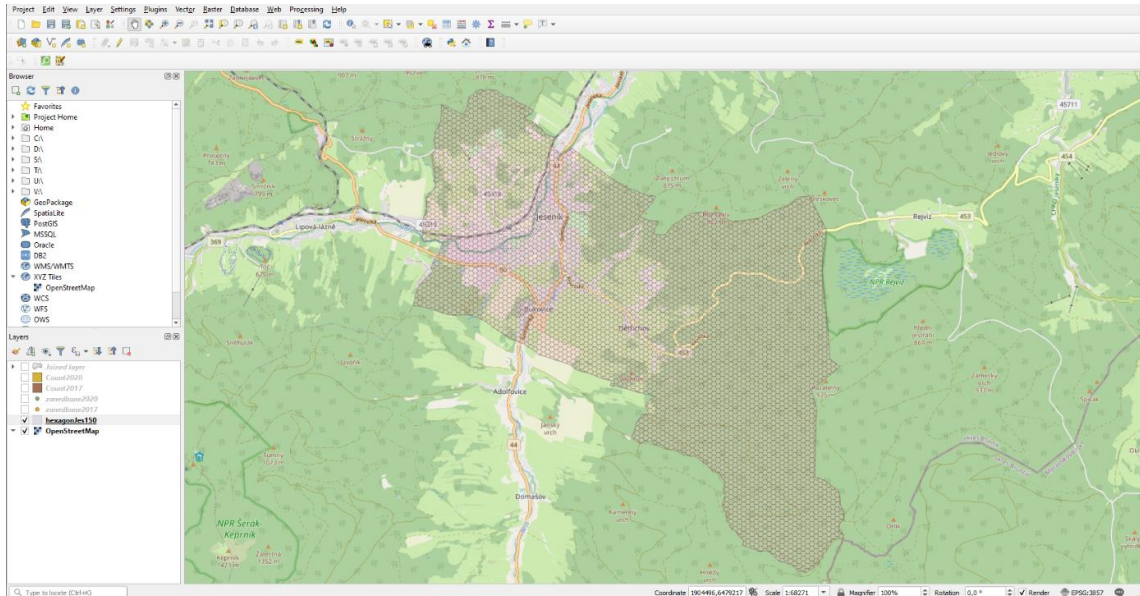
Celkem respondenti do mapy zaznačili (bez započítání první otázky) 2488 bodů. Průměrně vychází že jeden respondent zaznačil 10,4 bodů, z čehož lze říct, že respondenti byli mírně aktivnější, než v roce 2017, kdy zaznačili v průměru 8,4 bodů. Tento faktor však může být také tím, že sběr dat v rámci této práce probíhal pouze online formou, kde je jednodušší zaznačit více bodů.

Nejvíce odpovědí měla otázka „Zde se cítím příjemně“ a na druhém místě otázka „Zde se necítím bezpečně“. Nejmíň odpovědí bylo na otázku „Zde mi něco chybí“. Nejvíce komentářů obdrželi odpovědi k otázce na příjemná místa, konkrétně 546 a po ní lidé komentovali nejčastěji místa, kde se necítí bezpečně. Nejméně komentovaná otázka je stejná jako ta s nejnižším počtem zaznačených míst, tedy otázka ohledně vybavenosti městské infrastruktury, „Zde mi něco chybí“, a to 240. V komentářích byli respondenti aktivnější v roce 2020, než v roce 2017, kdy vycházelo na 1 respondenta 4,1 komentáře, přičemž za rok 2020 to je 8,7 komentářů, to je však dáno pravděpodobně sběrem pouze přes webovou stránku, a tedy jednodušší možností komentovat.

5.2 Tvorba pocitových map a analýz

Po ukončení sběru byla všechna geografická data stažena z platformy PocitoveMapy.cz ve formátu GeoJSON a dodatečně byla stažena i data z roku 2017. Následně je autor nahrál do open source programu na zpracování geografických dat a tvorbu map QGIS, verze 3.4 „Madeira“, ve kterém proběhly veškeré další úpravy. Poté proběhlo rozřídění dat podle jednotlivých otázek, aby body z každé otázky a roku byly pro jednodušší práci v samostatných souborech (shapefilech). Došlo k vložení podkladové mapy OpenStreetMap a vrstvy administrativních hranic z geodatabáze ArcČR 500, pro možnost počítání bodů pouze na území katastru města Jeseník.

Po dohodě s vedoucím práce bylo rozhodnuto a provedení analýzy pomocí rozdělení území do šestiúhelníkové (hexagonové) sítě, s tím že velikost jednoho hexagonu byla nastavena na 150 metrů, a to za pomoci funkce „Create grid“. Tato síť byla poté oříznuta podle katastru města.

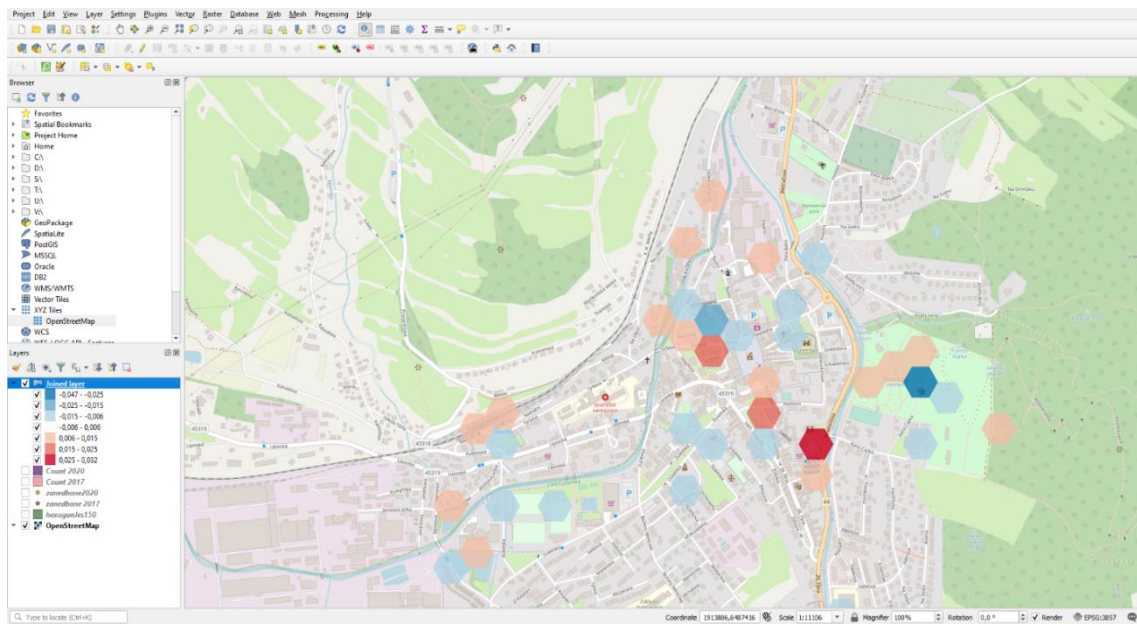

Obr. 5: Šestiúhelníková síť katastrálního území Jeseníku v programu QGIS, zdroj: autor

Následně byla použita analytická funkce „Count points in polygon“, která spočítala kolik bodů je v jednotlivých šestiúhelnících vždy za sběr 2017 a 2020. Tato čísla se pak vydělila počty celkových odpovědí na jednotlivé otázky, aby došlo k přepočtu na relativní hodnoty v procentech, aby bylo srovnání relevantní. V dalším kroku byla vrstva s daty z roku 2017 sloučena s tou z roku 2020 funkcí „Join attributes by location“ a ve vzniklé vrstvě byl, jako v minulém kroku, využit „Field calculator“, kde od sebe byly odečteny procentuální hodnoty počtu bodů v hexagonech, a to v pořadí 2020-2017, aby vyšlo výsledné srovnání. Tento postup byl opakován u každé z šesti otázek.

V následujícím kroku došlo k úpravě zobrazení této vrstvy, to znamenalo nastavení symbologie podle procentuálního rozdílu změny a úpravu barev a intervalů. Ty byly nastaveny tak, aby prostřední interval byl vždy mezi -0,5 % až 0,5 %, tzn. kde nedošlo k žádné nebo minimální změně. Následně se pak lišily další intervaly podle zastoupení hodnoty a maximální a minimální hodnoty rozdílu, aby byly hodnoty zobrazovány rovnoměrně a nedocházelo k velkému zkreslení na základě nevhodné symbologie. Modrým odstínem jsou označeny hexagony s pozitivní změnou a červenou s negativní změnou.

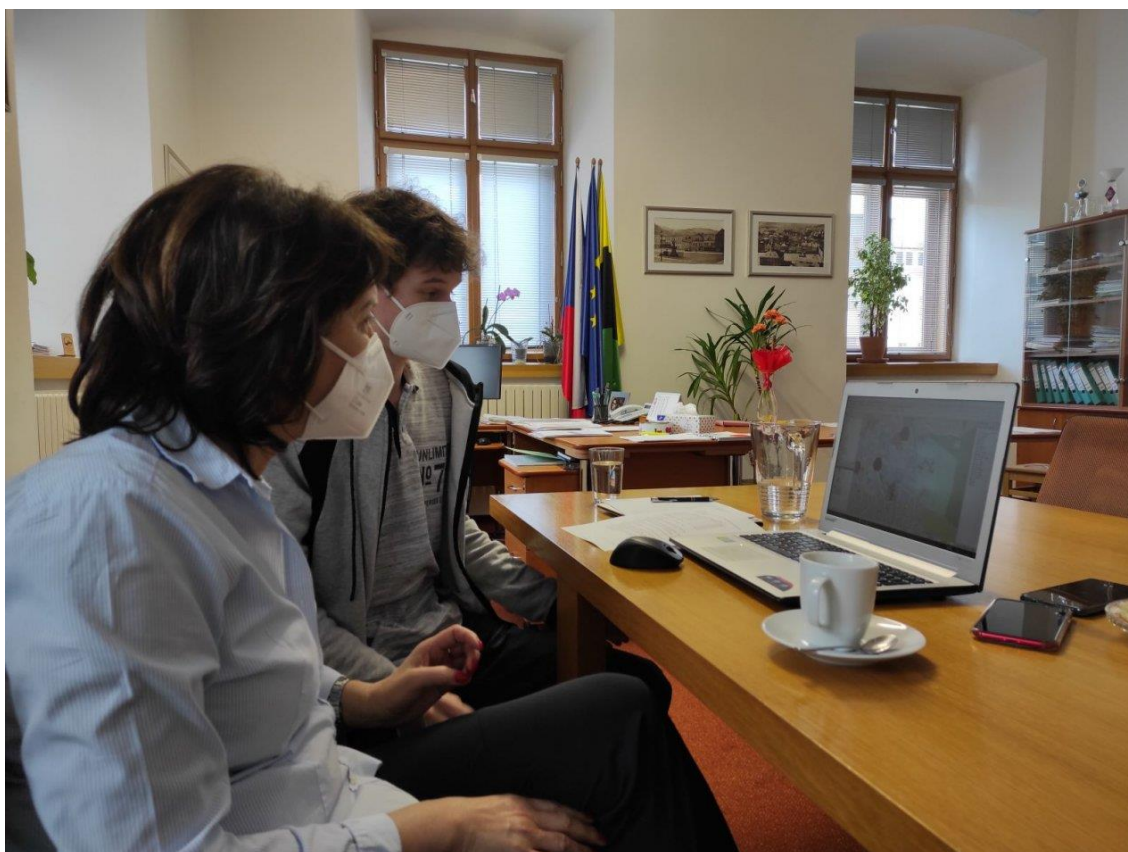
Pozitivní a negativní změna není označena barevně jednotně (pouze záporné nebo pouze kladné hodnoty procentuální změny) na všech mapách, protože toto vyhodnocení záleží na charakteru otázky. Za pozitivní změnu autor považuje to, že situace je příznivější v porovnání s předchozím sběrem a negativní naopak. Např. u otázky „Zde trávím volný čas“ je podle autora pozitivní plusový výsledek, protože více lidí tráví volný čas na označených místech a naopak např. u otázky „Zde mi něco chybí“, kde pozitivní je záporný výsledek, protože rozdíl ukázal že lidé si všimli změn na označených místech a již jim v takové míře „něco nechybí“.

Obr. 6: Otázka „Zde je zanedbané místo“ po hotovém srovnání v programu QGIS, zdroj: autor

5.3 Analýza a komparace výsledků pocitových map

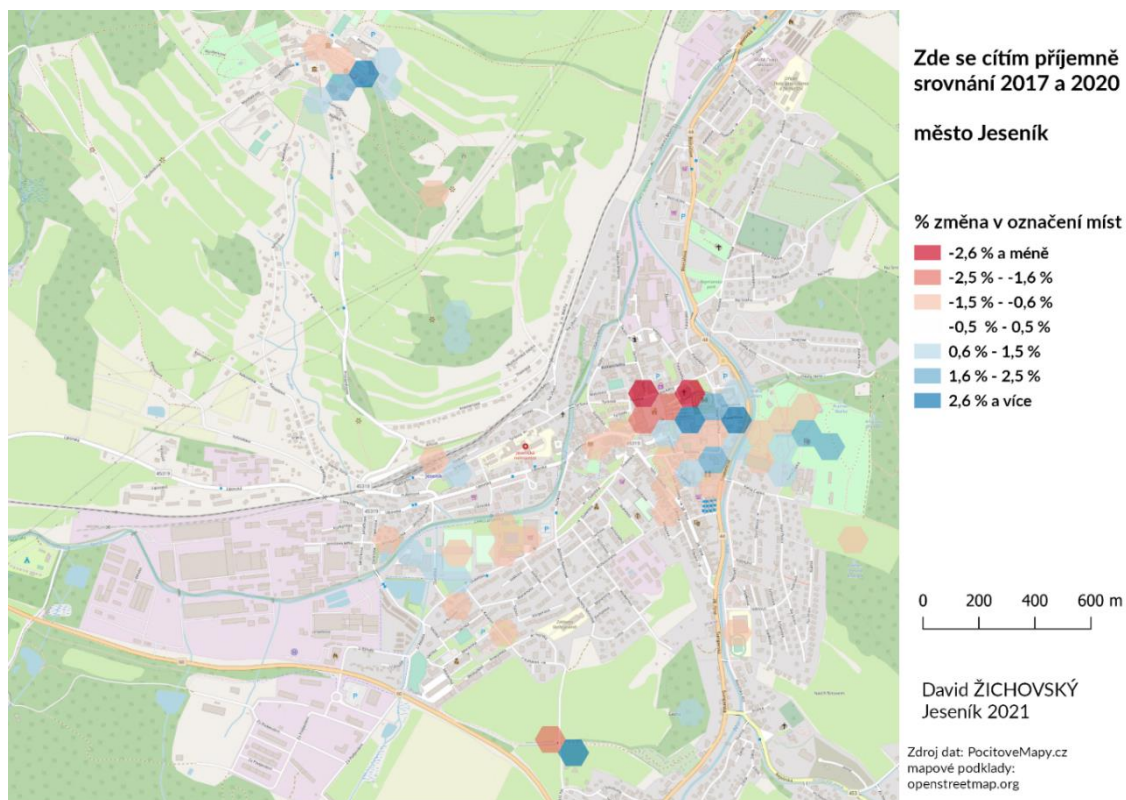
V této části jsou podrobně porovnány výstupy z obou map, z roku 2017 i 2020 a jsou mezi sebou porovnány procentuálním rozdílem. Za účelem lepšího zjištění, o čem jednotlivé srovnání vypovídají a jaké změny byly provedeny ve městě, byl dne 18. 3. 2020 uskutečněn rozhovor se starostkou města Jeseník, paní Mgr. Bc. Zdeňkou Blišťanovou provedený autorem práce. Rozhovoru byla přítomna také paní Mgr. Lucie Musialová, z organizačního oddělení městského úřadu, konkrétně je to pracovník vztahů k veřejnosti. Diskuse nad výsledky analýzy a komentáře provedených změn zahrnuje zejména stanoviska starostky města zachycené v rozhovoru s ní (Blišťanová a Žichovský, 2021) a pohledy autora se zahrnutím anonymních komentářů respondentů.

Obr. 7: Představení výsledků autorem starostce města, zdroj: Město Jeseník

5.3.1 Zde se cítím příjemně

Na první otázku v dotazníku bylo v roce 2020 zaznamenáno 615 bodů s odpověďmi a s 546 komentáři. V předchozím sběru (2017) se jednalo 1063 odpovědí celkem s 308 komentáři. Po výše zmíněné analýze v programu QGIS lze konstatovat, že k výraznému poklesu odpovědí došlo v centru města, na Masarykově náměstí a jeho nejbližším okolí. Naopak více lidí se začalo cítit příjemně ve vrchní části parku Smetanovy sady (východní část mapy), v lázních (severozápadní část) a tzv. u Křížku (jih mapy).

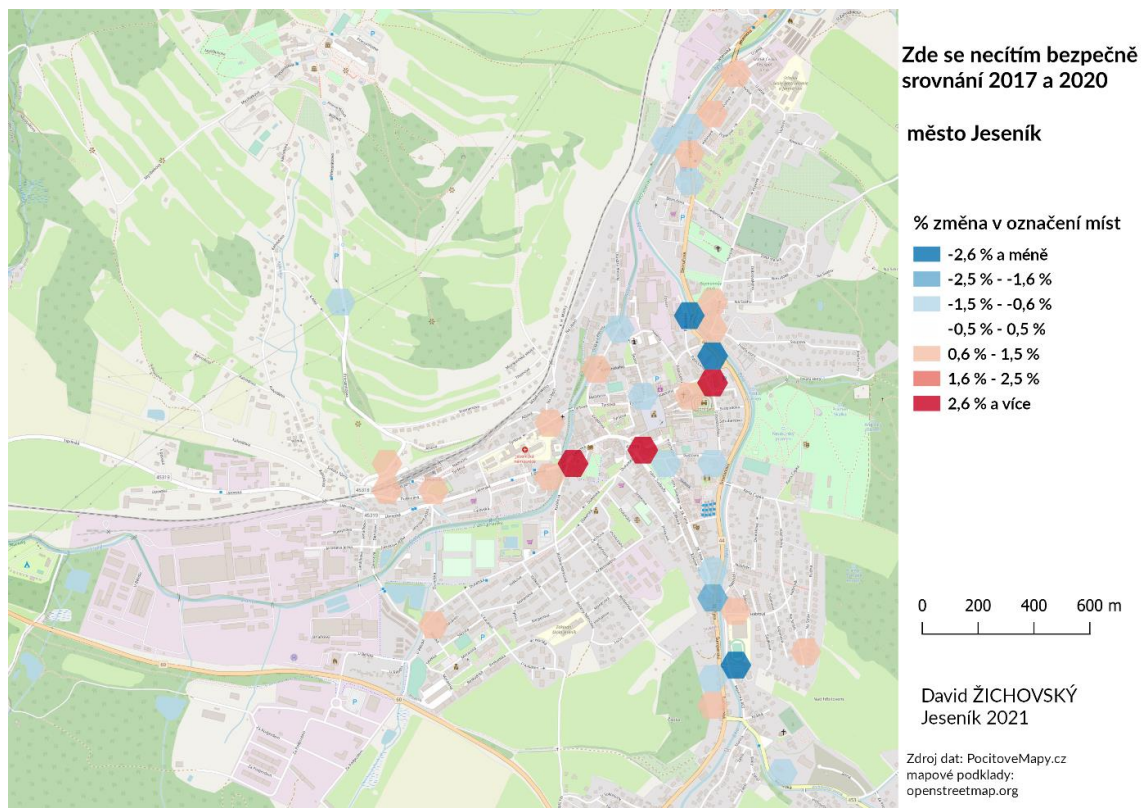
Mapa 1: Otázka „Zde se cítím příjemně“ v mapovém srovnání, zdroj: autor

Příčina „zhoršení“ situace kolem Masarykova náměstí je pravděpodobně dána dobou sběru v době pandemie nemoci COVID-19, kdy na základě vládních omezení lidé začali trávit více času doma a v přírodě, na úkor centra města, proto upřednostňovali označení míst, kde tráví více času. (Dále také viz otázka „Zde trávím volný čas“). Zlepšení v oblasti lázní může mimo faktor trávení času zahrnovat podle starostky také proběhlou rekonstrukci pěší cesty do lázní, ul. Muzikantkou stezkou a opravení okolí lázeňské kolonády vč. Sofiina pramene. Do budoucna se chystá ještě výstavba pěšího chodníku podél hlavní cesty do lázní (Blišťanová a Žichovský, 2021).

V oblasti vrchní části Smetanových sadů došlo mezi sběry zejména k velké rekonstrukci letního divadla, které se ještě v roce 2017 dalo považovat v podstatě za ruinu. Po rekonstrukci a úpravě okolí se stalo příjemným místem pro odpočinek a také konání pravidelných kulturních akcí pořádaných zejména místními spolky a městskými kulturní zařízeními (Blišťanová a Žichovský, 2021).

Mezi příjemná místa se dále zařadil i malý park v okolí Vodní tvrze, dnešního muzea, který vzrůstá podle pocitových map na popularitě mezi občany. Poskytuje příjemné prostředí a v létě i zchlazení ve stínu v blízkosti městského centra.

5.3.2 Zde se necítím bezpečně

Mapa 2: Otázka „Zde se necítím bezpečně“ v mapovém srovnání, zdroj: autor

Druhá otázka online dotazníku měla celkem 441 odpovědí a z toho 389 komentářů. Oproti srovnávanému sběru (2017) došlo k absolutnímu poklesu respondentů (784 v roce 2017), nicméně komentářů se nasbíralo více, přesněji narostl jejich počet o 114.

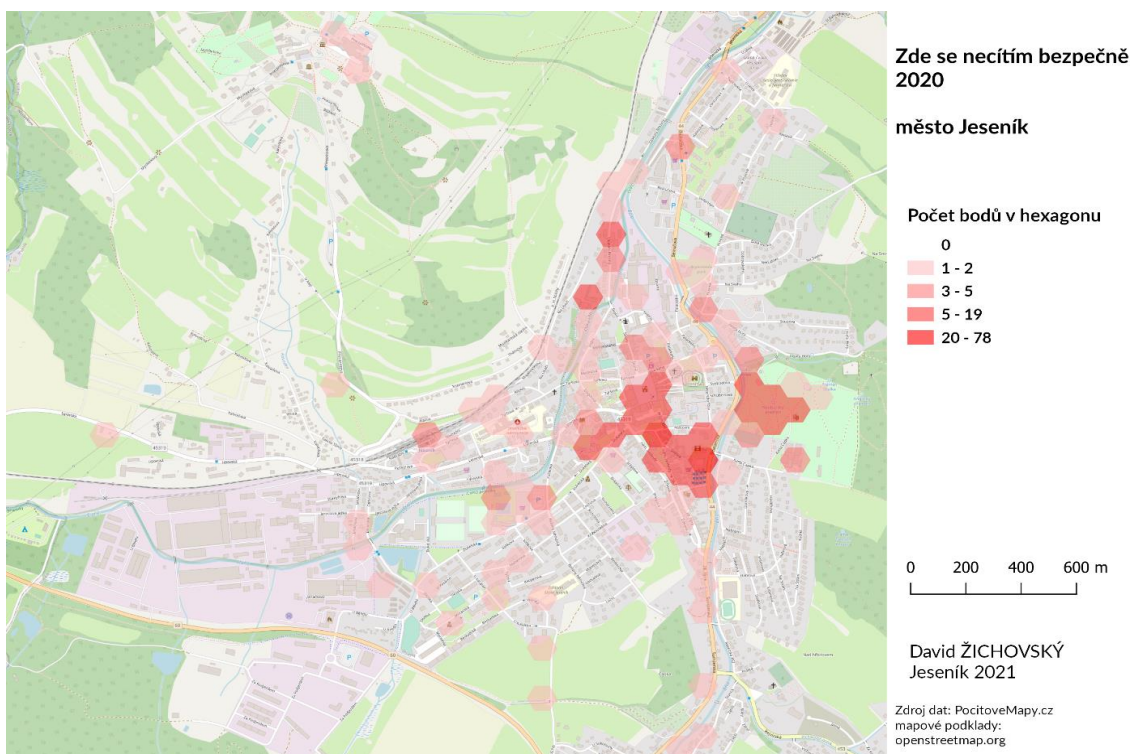
Mezi místa s nejvýraznějším poklesem, tedy zlepšení vnímání situace, je oblast okolo mostu silnice I/44 na ul. Bezručova, kruhový objezd na ul. Palackého a křižovatka ulic Vodní a Školní. Je mezi nimi také oblast okolo starého mostu přes řeku Bělou na ul. Rejvízská. V absolutní míře se však většinou jedná o rozdíly pouze v jednotkách bodů.

Ve zhoršení, tedy k nárustu počtu odpovědí došlo v místě křižovatku „U Pradědu“ (ul. Dukelská a Nám. Svobody) a v okolí budovy „Jesenka“ (ul. Dittersdorfova). Nicméně opět se jedná o nárůst v jednotkách bodů a téměř bez komentářů od respondentů, čímž nelze jednoznačně určit v čem spočívá pocit nebezpečí.

Všechny výše zmíněné lokality jsou blízko silničních komunikací a je tedy pravděpodobné, že lidé se v nich necítí bezpečně z důvodu ohrožení na přechodech pro chodce, úzkých chodníků nebo jiných. Celkově má tato otázka velmi podobné výsledky srovnání s otázkou „Zde je dopravně nebezpečné místo“, což z části potvrzuje výše

zmíněné problémy. Proto by také v případných dalších mapováních měli být tyto otázky formulovány jinak, aby byl více odlišitelný pohled řidičů a chodců (viz také rozbor otázky o dopravně nebezpečných místech) nebo přidány popisky, která místa například označit v této otázce.

Tato otázka ovšem ukazuje na první pohled nevýraznou situaci, a to téměř žádné zlepšení v oblastech v mapě znázorněných „průhlednou“ barvou. Jedná se zejména o Smetanovy Sady, okolí autobusového nádraží a parku na Náměstí Hrdinů, kde jsou absolutně velké počty odpovědí v obou ročnících sběru (přehledně na mapě 3).

Mapa 3: Otázka „Zde se necítím bezpečně“ podle počtu bodů v hexagonech při sběru 2020, zdroj: autor

Výše zmíněné lokality jsou častým cílem shromažďování podnapilých osob a osob bez domova. Ti se zde shlukují a svým chováním znepříjemňují průchod či pobyt ostatním osobám. V oblasti autobusového nádraží a parku obsazují lavičky a není tak možné je využít k odpočinku ostatními. Podnapilé osoby často slovně napadají kolemjdoucí. Níže jsou vybrané komentáře od respondentů z těchto míst, ty jsou podobné v obou sběrech.

„Večer je tam skoro liduprázdno a potulují se tam divní lidé. Na autobusáku, před kinem.“

(id 7opbj325x, žena, 22 let)

„Okolí kolem kina se pohybuje spousta individuí. Raději se projdu na vzdálenější zastávku u nemocnice, než abych procházel kolem kina.“ (id 49a5rzqae, muž, 21 let)

„Mladiství podnapilí, bezdomovci, skupiny divných ožralých lidí agresivních“ (id gfw9ea45n, žena)

Obr. 8: Zmiňovaná oblast autobusového nádraží, zdroj: autor

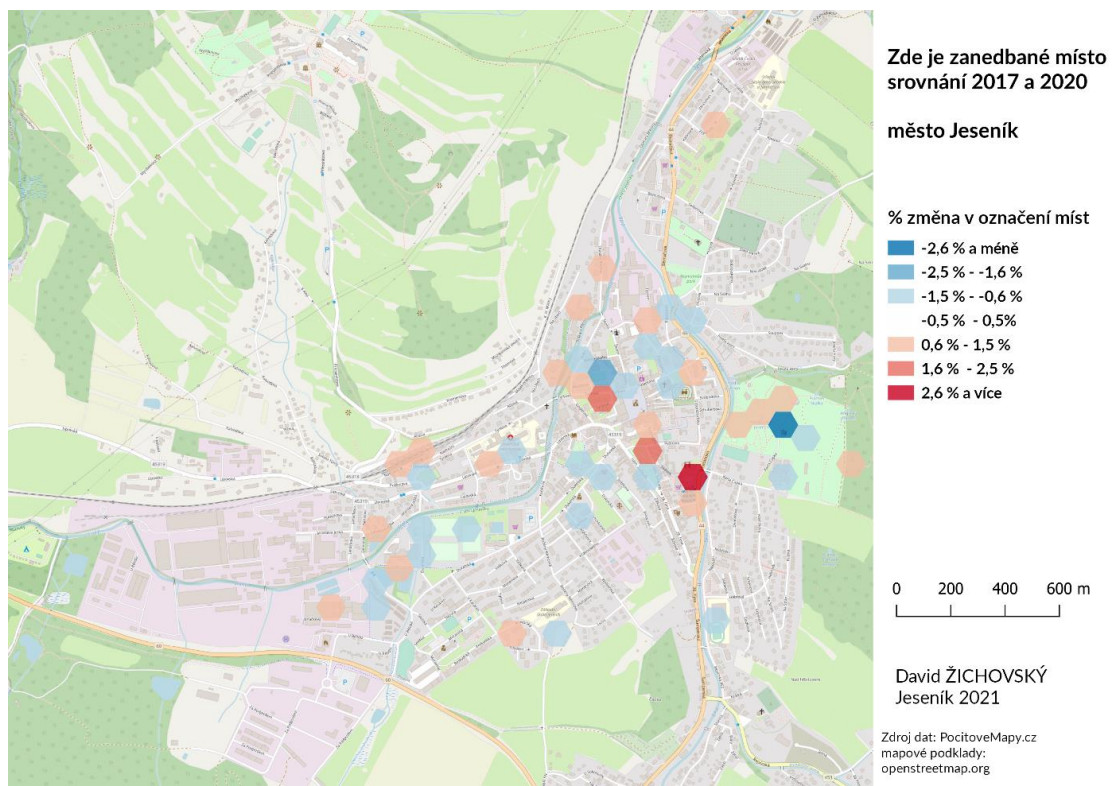
Situaci v těchto místech řeší zástupci města pravidelně. Podle starostky došlo k revitalizaci a vyčištění prostředí a zároveň byl posílen dohled městskou policií a asistenty prevence kriminality. Problém však postrádá řešení dlouhodobějšího charakteru. Do budoucna dojde k personálnímu posílení právě asistentů prevence kriminality a měli by být vyčleněni na celý den do konkrétní oblasti, jako právě Smetanovy sady nebo autobusové nádraží (se zahrnutím parku u kina). Asistent nemá takové pravomoci jako policista, nicméně může rychleji reagovat na vzniklé problémy a policii přivolat, čehož se podle starostky lidé pravděpodobně občas bojí. Dále je v plánu celková revitalizace parku (viz další otázka). (Blišťanová a Žichovský, 2021)

5.3.3 Zde je zanedbané místo

Třetí otázka obdržela 375 odpovědí, oproti 733 v roce 2017. V absolutním počtu komentářů má více rok 2020, kde se jich sešlo 310 oproti 244 v předchozím sběru. Téměř

každá odpověď obdržela komentář, což přispělo k jednoduššímu vyhodnocení konkrétních problémů, vzhledem k charakteru otázky.

Zlepšení situace je opět patrné u letního divadla, kde došlo k už výše zmíněné rekonstrukci. Dále u hřiště náležící místnímu gymnáziu na ul. Komenského (střední část mapy), které prošlo v předchozím roce (2019) velkou přestavbou a modernizací. A projevilo se také na ul. Dukelská u sportovní haly, kde byla původní stavba zbořena (při předchozím sběru ještě stála) a vystavěna nová. Občané zaznamenali zlepšení situace také v areálu nemocnice, zejména postupným rozšiřováním dostupné zdravotní péče (jedná se však o soukromé zařízení).

Mapa 4: Otázka „Zde je zanedbané místo“ v mapovém srovnání, zdroj: autor

Zhoršení na základě odpovědí naopak zaznamenala v největší míře také již zmíněná oblast okolo autobusového nádraží. Podle komentářů k odpovědím lidé upozorňují zejména na přítomnost podnapilých osob, ale také na nereprezentativní vzhled prostředí, které je často „vstupní bránou“ pro návštěvníky města. Další oblastí se zhoršením je v centru okolo parku na Náměstí Svobody. Tento park je také známý častým výskytem lidí bez domova, kteří přes den obývají lavičky, které by měli sloužit lidem k odpočinku. Situace však podle lidí i na základě předchozích otázek je lepší. V rámci této otázky lidé upozorňovali především na staré lavičky, přeplněné odpadkové koše a obecně málo

udržovaný park. Také upozornili na stav chodníku u nedalekého panelového domu, který je při deštivém počasí podmáčený.

Také v odpovědích k této otázce výrazněji figuruje park Smetanovy sady. Tento park je zmíněn i v otázkách týkajících se příjemných a nebezpečných prostředích, takže je poznat, že jeho zlepšení je vyžadováno výraznou skupinou respondentů. Park je svojí rozlohou největší v Jeseníku a nabízí četné využití. Podle názoru na základě komentářů v mapách a také jiných diskusích ohledně stavu parku mezi občany však působí zanedbaně a málo udržovaně. V rámci mapy je upozorňováno na nedobry stav atrakcí na dětském hřišti, chybějící odpadkové koše a nevyužitou vrchní část (kromě letního divadla). Lidé by si přáli rozšíření a opravu dětského hřiště, úpravu stezek a chodníků a zlepšení stavu vrchní lesoparkové části, případně její obohacení např. o discgolf. Upozorňují také na stav pěší stezky z parku podél řeky Bělé na Husovu ulici.

Starostka uvedla, že vedení města vnímá dlouhodobě špatný stav tohoto území. V roce 2019 byla vyhotovena územní studie (City upgrade s.r.o. 2019), která se zaměřuje na možné úpravy zeleně, mobiliáře, cest a dalších prvků. Ve spolupráci s městským architektem již byla vytvořena pracovní skupina, zabývající se realizací opravy soutěsky a náplavky poblíž Tindalova pramene a Aleje nářků, která tvoří jednu z hlavních parkových cest. Úprava pěší cesty směrem na Husovu ulici by měla spočívat v opravě opěrných stěn, nového zábradlí a chodníku ze žulových kostek. Na tento úsek je již vydáno stavební povolení, ale není dořešené vlastnictví stěn u řeky. Další kroky v úpravě parku budou dále následovat. (Blišťanová a Žichovský, 2021)

Jako zanedbané a nevyužité místo označili i areál bývalé textilní továrny Moravolen na ul. Tovární, v majetku společnosti WooX, přičemž ale tato firma se snaží toto místo postupně kultivovat a vybudovat zde nové prostory pro svou výrobu. Mimo to se občas stává místem pro příležitostné koncerty a jiné kulturní akce (Válková 2018).

5.3.4 Zde je dopravně nebezpečné místo

Dopravně nebezpečných míst podle svého názoru označili respondenti celkem 362 v roce 2020 a 688 v roce 2017. Svě komentáře přidali k místům v roce 2020 celkem 291, předchozím sběru v roce 2017 to bylo 233, jedná se tedy opět o nárůst a opět lidé své názory okomentovali ve velkém počtu.

Nejvýraznější zhoršení je v rámci křižovatky ulice Dukelská a Náměstí svobody, tzv. u Pradědu (podle hotelu a jídelny Praděd). Tato křižovatka je problematická z několika

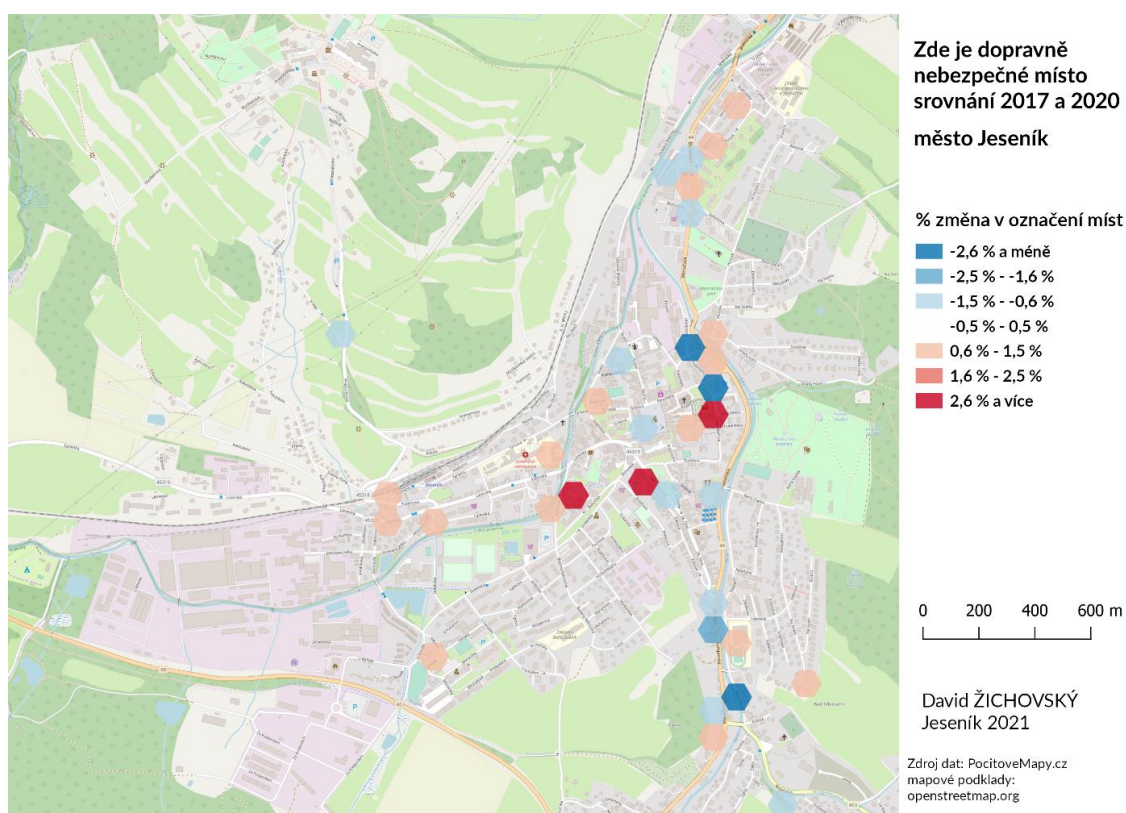
důvodů. Prvním je zde velká frekvence aut v době dopravních špiček, kdy zúžené dopravní pruhy komplikují odbočení z ul. Dukelské vlevo. To přispívá k hromadění aut a zdržení v provozu. Pokud pak auta odbočující vpravo dále pokračují směrem ulice Poštovní, což je podle sčítání dopravy nejčastější, řidiči pokračují křižovatkou a zahušťují ji u dalšího odbočení. (Krňávek 2019)

Druhým problémem je pak nepřehlednost křižovatky zejména z pohledu pěších. Umístění přechodu pro chodce není pro chodce komfortní, jak z hlediska hustého provozu, tak z důvodu blízkosti místa pro odbočení automobilů. Relativní zhoršení oproti minulému sběru vykazuje hlavně část křižovatky s odbočkou na ulici Poštovní a pravděpodobně ji vyvolalo to, že situace nebyla téměř nijak řešena vůči lidem. Starostka města uvedla k této situaci následující: *„Když jsem znala výsledky, z bezpečnostního hlediska to lidé vnímali ne protože je tam hodně aut, ale že lidé těžko přecházejí, bylo to z pohledu lidí. Proto jsem tam tenkrát chtěla vybudovat semafor na přechod pro chodce. Později ale když se situace začala řešit jako problém aut a vypadlo z toho řešení pro větší bezpečnost lidí, došlo třeba k návrhu kruhového objezdu, který by odlehčil situaci aut, ale vypadli z toho ti lidé. A tady znovu pravděpodobně lidé ukazují, že situace se týká jich a ne aut.“* (Blišťanová a Žichovský, 2021). K vybudování semaforů a ani kruhového objezdu nedošlo, z důvodu velkých finančních nákladů na vyřešení celé situace. Mimo jiné by to znamenalo i zásah do nedalekého parku a demolici některé z budov. (Krňávek 2019; Blišťanová a Žichovský, 2021) Tuto tezi potvrzuje i to, že byla tato lokalita ve větší míře označována i v otázce „Zde se necítím bezpečně“.

Druhou lokalitou zhoršení je křižovatka „U Dalamánku“, mezi ulicemi Fučíkova a Lipovská. Zejména výjezd z Fučíkovy ulice je problematický a zdejší přechod pro chodce nepatří k nejbezpečnějším, z hlediska omezeného výhledu aut na tento přechod. Vyřešení situace pro chodce, ale i pro auta však brání dopravní předpisy, které by v případě rozšíření cesty a rozdělení odbočovacích pruhů vyžadovali vybudování „rozdělovacího ostrůvku“ uprostřed vozovky, který by však znamenal vyšší investice a zúžení chodníku pro pěší. (Blišťanová a Žichovský, 2021)

Třetí nejvýraznější zhoršení zaznamenala křižovatka ulic Zámecké náměstí a Palackého, tzv. u Jesenky (podle restaurace). Lidé zde vyznačili, že se jim špatně přechází na přechodu pro chodce směrem z parku na Zámeckém nám., pravděpodobně z důvodu špatného výhledu a velkého provozu aut, které mnohdy nezastavují po odbočení směrem

z centra nebo od kruhového objezdu (zkušenost autora). Další zaznačený fenomén v této oblasti je souběh této křižovatky s výjezdem z ul. Palackého, který je vyústěn těsně za zatáčkou, a tudíž není nejbezpečnější a nejplynulejší. „Výjezd z Palackého na hlavní je dost hektický.“ napsal respondent id hvy8y44nr (muž, 36 let). Třetím takovým fenoménem je pak samotný průběh křižovatky, která je podle řidičů špatně organizovaná a v nedobrému stavu. Respondenti k situaci dodávají například následující: „zatáčka u Yesenky směrem na kruhový objezd, je skloněná a dost vynáší doleva, v zimě nebezpečná“ (id 8li3zfxmb, žena, 59 let); „Chybí odbočovací pruh směr centrum“ (id p6ygmqd87, žena, 27 let⁶).

Mapa 5: Otázka „Zde je dopravně nebezpečné místo“ v mapovém srovnání, zdroj: autor

Pro objasnění situace a vysvětlení dosavadních a dalších možných kroků v této lokalitě poskytl odpovědi pro tuto práci prostřednictvím starostky místostarosta Ing. Václav Urban, zodpovědný za dopravu. Zmiňovaný přechod pro chodce by se mohl stát bezpečnějším, kdyby byla omezena rychlost aut na max. 30 km/h, ale není jisté její reálné dodržování mimo policejní kontroly. Úprava křižovatky samotné je již navržena. Spočívá v usměrňovacích ostrůvcích provedených formou vyznačení vodorovného dopravního

⁶ Sběr 2017.

značení. Stav silnice spočívající ve „špatně nakloněné zatáčce“ je historický a úprava by znamenala velmi vysoké náklady. Dopravní komise města prověří možnost položení protiskluzového červeného povrchu, který je již na jiných místech v Jeseníku.

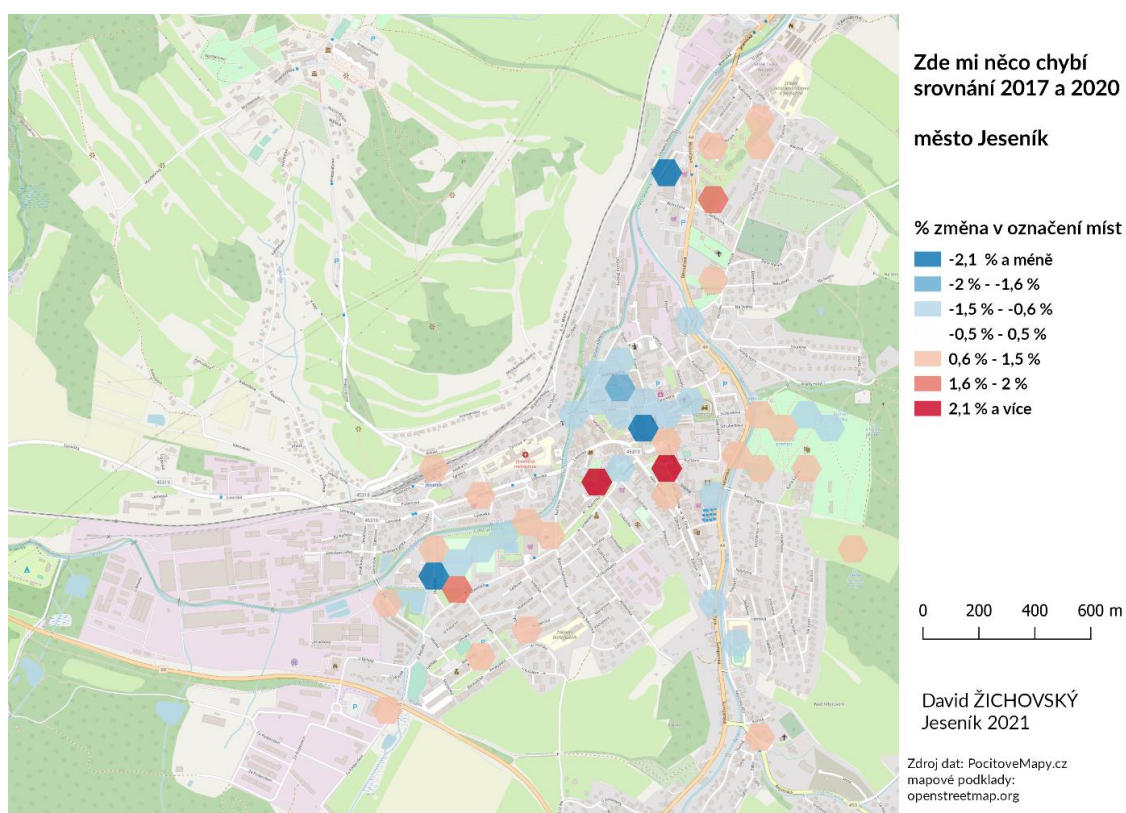
Zlepšení situace je viditelná zejména ve třech oblastech. Tím prvním je most na silnici I/44 na ul. Bezručova, kdy došlo mezi dobou sběrů k jeho rekonstrukci a výměně povrchu vozovky. V době sběru dat v roce 2017 byl tento most právě opravován, a to některé respondenty vedlo k tomu ho označit za dopravně nebezpečný. Další je kruhový objezd, kde od příjezdu směrem od autobusového nádraží došlo k vysekání keřů, které omezovali výhled. Zlepšení se také projevilo na mostě přes řeku Bělou z ul. Šumperská na ul. Rejvízská (jihovýchodní část města), došlo zde k výstavbě úplně nového mostu (tzv. Nový rejvízský most), který odvedl většinu ze starého úzkého betonového mostu, který je nyní již jen jednosměrný.

5.3.5 Zde mi něco chybí

Další otázkou pro respondenty pocitových map byla na zaznačení, kde jim cokoliv chybí. Sesbíralo se na ni 290 odpovědí z nichž u 240 uvedli lidé své komentáře v roce 2020 a v roce 2017 576 odpovědí a k nim 310 komentářů. Počet komentářů je tedy opět poměrně vyšší.

Zlepšení situace se projevilo na základě změn v několika místech. Pravděpodobně nejvíce viditelnou změnou i v realitě je výstavba nové sportovní haly na ul. Dukelská vedle střední odborné školy průmyslové, která v roce 2017 byla ještě ve své původní nevyhovující podobě. Relativního poklesu počtu odpovědí se dočkalo i sousedící fotbalové hřiště, i když zde k větším úpravám nedošlo. Zhoršení v této lokalitě pocítilo nejvíce okolí nové haly, kdy lidé poukazují na chybějící multifunkční zimní kluziště. Stadion je však již v přípravě a město plánuje tuto investici v nejbližších letech za využití dotačních titulů, v případě neúspěchu chce investovat z vlastních peněz do této výstavby,

„Zajímavým zlepšením“ je oblast obchodní zóny v blízkosti sídliště Pod Chlumem, CityMarket. V roce 2017 lidé v této oblasti ve velké míře poukazovali na prázdný nevyužitý obchodní prostor, v roce 2020 se zde sešlo jen několik málo bodů poukazující na chybějící toalety a chybějící odpočinkovou zónu s pítkem v rámci této zóny. Rozdíl může být daný jak tím, že prázdný prostor již je využitý rozšířením jedné z obchodních jednotek, tak rozdílem ve věkovém zastoupení respondentů. Chybějící odpočinková zóna, případně i obchod, je však z pozice vedení města neřešitelná, protože se jedná o soukromý pozemek, kde nemůže umístit žádný mobiliář. I přesto však starostka řekla, že se bude město minimálně o situaci zajímat a pokusí se kontaktovat provozovatele zóny a zeptat se jich na možnosti vylepšení tohoto prostředí. (Blišťanová a Žichovský, 2021)

Mapa 6: Otázka „Zde mi něco chybí“ v mapovém srovnání, zdroj: autor

Dalším zlepšením je Masarykovo náměstí, pravděpodobně lidé vnímají náměstí jako více udržované, ale v porovnání s jinými lokalitami se zde opět kumuluje velká hustota odpovědí a komentáře jsou podobné jako v předchozím sběru (2017). Lidem na náměstí chybí více zeleně a odpočinkových zón, nebo třeba dostupné a udržované veřejné toalety. Starostka města uvedla, že již na základě jejich rozhovorů s architektem města a architektkou Technických služeb Jeseník vyšlo najevo, že náměstí neposkytuje stín a tím ani možnost příjemného posezení v teplých dnech na náměstí. Proto by mělo ještě letos (2021) dojít k výsadbě celoročních pásů travnaté zeleně. Časem by pak mělo dojít

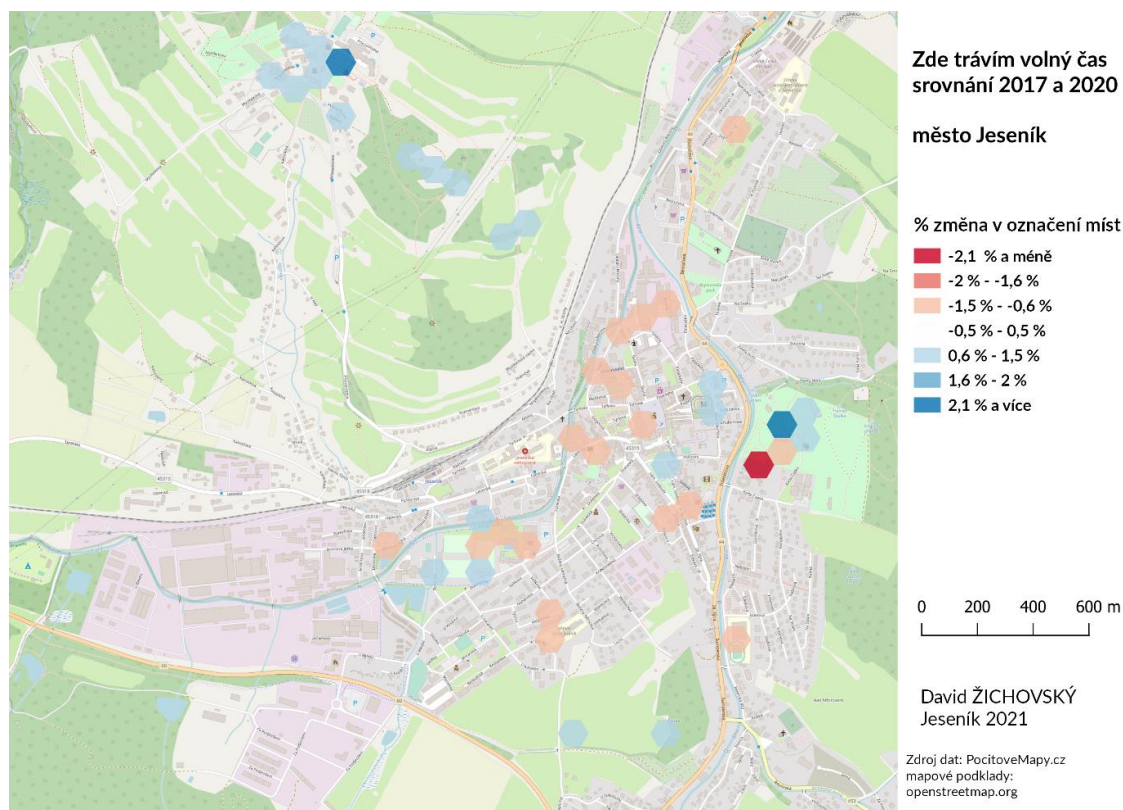
k nahrazení stromů na náměstí (poté co přestanou růst) jinými, které budou vhodnější pro náměstí a poskytnou právě více stínu. Zároveň by mělo dojít v nejbližší době také k rekonstrukci toalet uvnitř obchodního centra „Alkron“ na náměstí, které nejsou v dobrém stavu, proto se lidé spíše vyhýbají jejich využití.

Výrazné zhoršení situace je situováno v parku mezi ulicemi Náměstí Hrdinů a Lipovská. Tento park je hezkým místem uprostřed městské zástavby, ale není z hlediska infrastruktury mnoho udržován. Respondenti zde přidávali komentáře, že jim chybí zejména dětské hřiště nebo vodní sloupek pro omytí rukou. Pozice a využití parku je komplikovaná i z hlediska současného nevyužití bývalé budovy městské knihovny (č. p. 296). Na revitalizaci parku existuje zpracovaný projekt, ale podle paní starostky by se měla budoucnost parku odvíjet právě od dalšího využití prázdné budovy po knihovně, která by se mohla stát nějakým zázemím pro park, kdy by se zde poté mohli konat akce, mít zde zahrádku pro kavárnu aj. Budova by měla sloužit městským komunitám, ale zkušebnímu využití studenty (EduArt 2020) zatím bránily restriktce zavedené z důvodu pandemie COVID-19, takže využití parku a případné výstavby některých prvků budou předmětem řešení také v nejbližších letech. (Blišťanová a Žichovský, 2021)

Zhoršení je patrné také v parku na Náměstí Svobody, lidé ale nepřidali ke svým označeným místům mnoho komentářů, co jim přesně chybí. Byl zde akorát zmíněn funkční vodotrysk a čistější prostory, z důvodu výskytu lidí bez domova. Paní starostka dodala, že i v participativním projektu „Tvoříme Jeseník“ skončil na druhém místě návrh na okrášlení a oživení tohoto parku a město k jeho realizaci přistoupí v roce 2021 (Blišťanová a Žichovský, 2021).

V případném budoucím sběru dat by autor práce zvážil možnost vynechání této otázky nebo otázky „Zde je zanedbané místo“, případně nahradil obě otázky jinou, která by významem zůstala podobná. A to z důvodu, že na základě komentářů lidé občas zmiňovali věci, které jim chybí u otázky týkající se zanedbaných míst (tedy ho považují za zanedbané z důvodu něčeho chybějícího) a v menší míře i naopak, kdy se v komentářích u otázky „Zde mi něco chybí“ objevovali rozsáhlejší popisy špatného nebo nevyužitého stavu míst. Obě otázky spolu tedy úzce souvisí a pro zjednodušení práce s daty by mohli být sloučeny.

5.3.6 Zde trávím volný čas

Mapa 7: Otázka „Zde trávím volný čas“ v mapovém srovnání, zdroj: autor

Poslední otázka online mapového dotazníku byla zaměřena na trávení volného času na území města. 405 odpovědí s 312 komentáři bylo zaznamenáno v roce 2020 a 870 se 168 komentáři v roce 2017. V komentářích lidé psali zejména jakým způsobem zde tráví volný čas, případně co se jim zde líbí.

V této otázce lze za důvody rozdílů nejvíce považovat faktor vládních opatření platných před a v době sběru z důvodu již zmiňované pandemie. Z množství červeně zbarvených políček na mapě je patrné, že lidé méně trávili svůj volný čas v centru města, v kavárnách a restauracích, v budovách škol a na sportovištích. Nejvýraznější změna je v tomto ohledu v okolí hlavní budovy základní umělecké školy na ul. 28. října, která je hojně navštěvována žáky a studenty zdejších škol a ti zde tak tráví podstatnou část svého volného času. V rámci proti pandemických opatření však byla prezenční výuka znemožněna a žáci se vyučovali pouze distančně z domova. Podobná situace se týká i budov gymnázia a základních škol. Z výše zmíněných důvodů je tak otázka hůře srovnatelná s předchozím sběrem.

Větší „zhoršení“ situace je také vidět v oblasti Tenisového klubu (Smetanovy sady), fotbalového hřiště a městského koupaliště. Provoz veřejných sportovišť a bazénů byl

v roce 2020 většinu roku také omezen, a tak lidé trávili volný čas v domácnostech nebo jinde v přírodě.

Lidé také více času trávili procházkami v parcích a přírodě, proto je ze srovnání patrné zlepšení ve vrchní části Smetanových sadů a parku okolo Vodní tvrze. Dále pak na loukách okolo muzikantské stezky a v oblasti lázní. V těchto oblastech byli také v posledních letech ze strany města provedeny změny v podobě údržby této lesní cesty a vysázení třešňové aleje v její blízkosti. Směrem do lázní se také plánuje výstavba chodníku podél hlavní cesty.

Z komentářů lidé nejvíce zmiňují, že se ve výše zmíněných oblastech rádi prochází, případně chodí běhat. Někdy také zmiňují krásný výhled, případně chybějící lavičky. Z dalších komentářů v jiných oblastech lidé zmiňují že rádi tráví čas na svých zahrádkách v rámci zahrádkářských kolonií, které jsou některé v majetku města. To, že občané tráví čas v parcích, je i podle paní starostky určitým signálem, že má smysl pokračovat v plánovaných úpravách, aby se tak pro ně stal ještě lepším místem (Blišťanová a Žichovský, 2021).

5.4 Diskuse a využití výzkumu

V práci jsou výsledky jednotlivých otázek porovnávány s výsledky mapování prováděné v rámci projektu PocityMapy.cz (Pánek 2018) a to v průběhu celé kapitoly 5.4. Ve své diplomové práci se Petr Fiala zabýval identifikováním hotspotů pro lidi nebezpečných míst, na základě odpovědí z pocitových map ve 24 obcích (Fiala 2019). Určil několik typologií nebezpečných míst, konkrétně pro Jeseník pak vyšli „nádraží“ a „park“, což dokazují výše zmíněné lokality jako Smetanovy sady nebo autobusové nádraží. Park se pak jako fenomén objevuje ve většině zkoumaných měst. Oproti jiným městům v Jeseníku nenajdeme tzv. sociálně vyloučenou lokalitu, která vzbuzuje pocit nebezpečí ve čtvrtině zkoumaných měst.

Pánek a Pászto se ve svém článku zaměřili mimo jiné i na porovnání dvou pocitových map (z let 2016 a 2018), konkrétně Ostravy – Poruby (Pánek a Pászto 2020). Pro srovnání vybrali 3 otázky a zvolili metodu porovnání dvou map pomocí hotspotů. V případě otázky „Zde se necítím bezpečně“ nedošlo k výraznějším změnám, lidé zde však za nebezpečnou považují lokalitu, kde žije většina Romů, přestože se jedná o upravené a dostupné prostředí. Největší znatelné rozdíly byli v otázce „Kam máte největší problém dojet hromadnou dopravou?“. Komentáře nejvíce zmiňovali velkou vzdálenost

k nejbližší zastávce tramvaje/autobusu. Rozdíly mohli být zapříčiněny jinou strukturou respondentů (stejně jako u některých otázek této práce) nebo mohli přímo souviset se situací ve veřejné dopravě, pro detailnější pochopení rozdílů by však byla potřebná lokální znalost, která je při jesenické analýze využita.

V rámci diskuse s paní starostkou se autor dotazoval i na další možné využití pocitových map a provedené analýzy. V současné době podle ní vedení města připravuje nový akční plán, a tak současný sběr dat časově ladí spolu s potřebností dat k novému plánu, který je vždy připravován na tři roky. *“Akční plán je již ze své podstaty živý a stále aktualizovaný dokument udávající přehled konkrétních akcí plánovaných na nejbližší roky. Je podkladem pro tvorbu nejdůležitějšího plánu, a to je Strategický plán města.”*, dodala starostka k této přípravné fázi. (Blišťanová a Žichovský, 2021).

Výsledky analýzy budou také předány a hodnoceny v rámci odboru „Strategický rozvoj města“. Jedná se o poměrně nový odbor v rámci městského úřadu, který má zajišťovat kvalitu života ve městě, i za pomoci sběru dat pomocí anket, setkávání občanů při diskusích nad různými tématy nebo i participativní projekty zmíněné výše. Město také plánuje spuštění webové platformy, kde budou přehledně zobrazeny všechny plánované projekty města a chtělo by zde také zobrazit dat z pocitových map. (Blišťanová a Žichovský, 2021)

6 Závěr

Bakalářská práce měla za cíl porovnat dvě pocitová mapování ve městě Jeseník ležící v Olomouckém kraji. Formou online mapového dotazníku probíhal sběr dat pro novější mapování od konce října 2020 do začátku března 2021. Do mapy mohli respondenti přidávat neomezený počet bodů a ke každému přidat komentář. Mapování 2020 se zúčastnilo 240 respondentů, kteří k označeným 2488 bodům přidali celkem 2088 komentářů. Toto mapování bylo zároveň prvním cílem práce, který vedl k dalším. Při zpracovávání výsledků první otázky ohledně orientace na mapě města nebyl zjištěn žádný vliv na další odpovědi respondentů. Většina bodů byla zaznačena správně, nebo docházelo maximálně k záměně označení místa. Proto nebyla tato otázka dále nijak rozebírána.

Druhým cílem pak bylo porovnat nasbíraná data s těmi, které se v rámci projektu PocityMapy.cz se stejnými otázkami uskutečnilo na jaře 2017. Celá analýza proběhla v programu QGIS pomocí vytvoření šestiúhelníkové sítě, ve které bylo spočítáno procentuální zastoupení jednotlivých bodů vůči celkovému počtu v obou ročnících a následně byl výsledek z roku 2017 odečten od roku 2020, čímž vyšla celková procentuální změna a bylo možno vyhodnotit v jakých oblastech došlo ke zlepšení nebo zhoršení situace. Nejvýraznější změna proběhla u otázky „Zde trávím volný čas“, kdy se vlivem vládních opatření změnilo lidem množství možností kde ho bylo možné strávit. Otázka „Zde je dopravně nebezpečné místo“ poukázala na většinou neřešené problémové přechody v blízkosti křižovatek či řidičům chybějící odbočovací pruhy. Lidem „něco chybí“ zejména v parcích a na náměstí, jako zanedbaný vyhodnotili občané park Smetanovy sady, kde se také spolu s autobusovým nádražím necítí bezpečně. Příjemně se naopak cítí v oblasti lázní a parčíku u Vodní tvrze.

Třetím a posledním cílem bylo uskutečnit rozhovor se starostkou města. Při něm byla představena vzniklá analýza a paní starostka byla požádána o komentáře k nejvýraznějším změnám u jednotlivých otázek, aby v práci mohli být uvedené minulé i případné budoucí postupy města ohledně využití podnětů z pocitových map a řešení situací, které občané Jeseníku či jeho návštěvníci považují jako problematické. Výsledky práce budou použity k dalšímu strategickému plánování města a hodnoceny v rámci odboru pro strategický rozvoj.

Seznam literatury a použitých zdrojů

- AGORA CE, 2021. *Participační projekty* [online].
Dostupné z: <http://agorace.cz/nase-aktivity/participacni-projekty/>
- ARNSTEIN, Sherry R., 1969. A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners* [online]. **35**(4), 216–224. ISSN 0002-8991.
DOI:10.1080/01944366908977225
- BLIŠŤANOVÁ, Zdeňka a David ŽICHOVSKÝ. Pocitové mapy města Jeseník. Jeseník, 18. 3. 2021
- ČESKÉ DRÁHY, 2021. *Železniční stanice Jeseník* [online] [vid. 2021-05-20].
Dostupné z: <https://www.cd.cz/stanice/jesenik/5433892>
- CITY UPGRADE S.R.O., 2019. *Územní studie veřejného prostranství „Smetanovy sady Jeseník“* [online]. 2019.
Dostupné z: <https://www.jesenik.org/cz/mesto-a-mestsky-urad/495-uzemni-studie-verejneho-prostranstvi-smetanovy-sady-jesenik.html>
- DANĚK, Petr, 2015. *Geografické myšlení: úvod do teoretických přístupů* [online]. ISBN 9788021066946. DOI:10.5817/cz.muni.m210-6694-2013
- DELLA PORTA, Donatella, 2013. *Can democracy be saved?: participation, deliberation and social movements*. B.m.: John Wiley & Sons.
- EDUART, 2020. *Projekt CeVoS se rozjíždí naplno* [online] [vid. 2021-05-17].
Dostupné z: <http://eduarti.cz/2020/10/04/projekt-cevos-se-rozjizdi-naplno/>
- ESRI, 2021. *What is GIS?* [online].
Dostupné z: <https://www.esri.com/en-us/what-is-gis/overview>
- FIALA, Petr, 2019. *Komparace percepce bezpečnosti ve vybraných městech*. B.m. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI.
- GEOJSON.ORG, 2021. *GeoJSON* [online]. Dostupné z: <https://geojson.org/>
- GRIFFIN, Amy L. a Julia MCQUOID, 2012. At the Intersection of Maps and Emotion: The Challenge of Spatially Representing Experience. *Thematische Kartographie*. **6**.
- HANKEN, Roman, František HAVLÍN, Ondřej MAREK, Pavel MIČKA, Martin NAWRATH, Zuzana VANCHŮNOVÁ a Aleš ZIEGLER, 2015. *Analýza občanské participace v ČR - shrnutí* [online].
Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz/dokumenty>
- HANKEN, Roman, Fratišek HAVLÍN, Ondřej MAREK, Pavel MIČKA, Martin NAWRATH a Zuzana VACHŮNOVÁ, 2016. *Metodika participace aneb jak zapojit občany do rozhodování* [online]. ISBN 9788090639713.
Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz/dokumenty>
- INSTITUTE H21, 2021a. *D21 - Janečkova metoda* [online] [vid. 2021-05-22].
Dostupné z: <https://www.ih21.org/o-metode>
- INSTITUTE H21, 2021b. *PARTICIPACE 21* [online] [vid. 2021-05-22]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz>
- KAVKA, Kamil, 2020. *Zapojte se s Davidem Žichovským do vylepšování Jeseníku* [online] [vid. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.positivje.cz/l/zapojte-se-s-davidem-zichovskym-do-vylepsovani-jeseniku/>

- KRAJSKÁ SPRÁVA ČSÚ V OLOMOUCI, 2021. *Města a obce* [online].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce
- KRNÁVEK, Petr, 2019. Křižovatka u Pradědu? Místo semaforů kruháč. *Šumperský a Jesenický deník.cz* [online].
Dostupné z: https://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/krizovatka-u-pradedu-misto-semaforu-kruhac-80191126.html
- MAPTIONNAIRE, 2021. *Maptionnaire* [online]. Dostupné z: <https://maptionnaire.com/>
- MAPY.CZ, 2021. *Mapy.cz* [online] [vid. 2021-05-20].
Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=17.4342121&y=50.0397846&z=13>
- MĚSTO JESENÍK, 2021a. *JESENÍK, MĚSTO PRO ŽIVOT* [online] [vid. 2021-05-20].
Dostupné z: <https://www.jesenik.org/cz/mesto-a-mestsky-urad/520-jesenik-mesto-pro-zivot.html>
- MĚSTO JESENÍK, 2021b. *Masarykovo náměstí* [online] [vid. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.jesenik.org/cz/volny-cas-v-jeseniku/331-masarykovo-namesti.html>
- MĚSTO JESENÍK, 2021c. *Z historie města* [online] [vid. 2021-05-19].
Dostupné z: <https://www.jesenik.org/cz/volny-cas-v-jeseniku/29-z-historie-mesta.html>
- MYSQL, 2021. *MySQL Products* [online].
Dostupné z: <https://www.mysql.com/products/>
- NOLD, Christian, 2009. *EMOTIONAL CARTOGRAPHY - TECHNOLOGIES OF THE SELF*. ISBN 978-0-9557623-1-4.
- PÁNEK, Jiří, 2018. Participatory mapping in community participation - Case study of Jeseník, Czech Republic. *Quaestiones Geographicae* [online]. **37**(3), 151–162. ISSN 20816383. DOI:10.2478/quageo-2018-0031
- PÁNEK, Jiří, 2019. Emotional maps: Participatory crowdsourcing of citizens' perceptions of their urban environment. *Cartographic Perspectives* [online]. **2018**(91), 17–29. ISSN 10489053. DOI:10.14714/CP91.1419
- PÁNEK, Jiří a Vít PÁSZTO, 2016. POCITOVÉ MAPY V PLÁNOVÁNÍ MĚST A REGIONŮ. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí* [online]. (4). Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.eu/201604/pocitove-mapy-v-planovani-mest-regionu>
- PÁNEK, Jiří a Vít PÁSZTO, 2020. Emotional Mapping in Local Neighbourhood Planning: Four Examples From the Czech Republic [online]. DOI:10.4018/978-1-7998-4018-3.ch006
- POCITOVEMAPY.CZ, 2021. *Pocitová mapa Jeseníku* [online] [vid. 2021-03-15].
Dostupné z: <https://www.pocitovemapy.cz/jesenik-2020>
- POLIŠENSKÁ, Veronika A., 2006. MENTÁLNÍ MAPY : DEFINICE , VÝZKUM A OTÁZKA PROSTOROVÉHO ROZHODOVÁNÍ. *Československá psychologie*. **50**(1).
- POSITIVJE, 2021. *positivJE* [online] [vid. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.positivje.cz/>
- PRIESSNITZOVY LÉČEBNÉ LÁZNĚ, 2021. *O nás | Priessnitzovy léčebné lázně* [online] [vid. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.priessnitz.cz/cz/o-nas/>
- SPRÁVA ŽELEZNIC, 2021. *Železniční mapa zveřejněná v jízdním řádu* [online]. 2021. B.m.: Správa železnic. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/zeleznicni-mapy-cr>

- SVČ DUHA, 2021. *O nás* [online] [vid. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.duhajes.cz/duha>
- TVOŘÍME JESENÍK, 2019. *Tvoříme Jeseník 2019* [online] [vid. 2021-05-22]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeJesenik2019/>
- TVOŘÍME JESENÍK, 2021. *Tvoříme Jeseník i v roce 2021* [online] [vid. 2021-05-22]. Dostupné z: <https://tvorimejesenik.cz/tvorime-jesenik-2021/>
- VÁLKOVÁ, Zuzana, 2018. Hledali jsme tajemného jeseníckého podnikatele Woexe. Našli jsme tři firmy, které pohraničí vracejí perspektivu i smysl pro humor. *Víkend iHNED* [online]. Dostupné z: <https://vikend.ihned.cz/c1-66197090-bigbit-a-byznys-v-jeseniku>
- VLASTIVĚDNÉ MUZEUM JESENICKA, 2021. *Vodní tvrz Jeseník* [online] [vid. 2021-05-21]. Dostupné z: <https://www.muzeumjesenik.cz/cz/o-nas/vodni-tvrz-jesenik.html>
- VOŽENÍLEK, Vít, 1997. Mentální mapa a mentální prostorové představy. *Geodetický a kartografický obzor* [online]. **43**(85). Dostupné z: <https://uazk.cuzk.cz/mrimage/vademecum/proxy/cz/others/zeus/knih/dao/documents/0001/a1b6d52d-b426-4647-a7a3-449e59e86a68.pdf>
- ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA JESENÍK, 2021. *O škole* [online] [vid. 2021-05-20]. Dostupné z: <http://www.zusjes.cz/o-skole>

Seznam obrázků

Obr. 1: Participační žebřík podle PAKT, zdroj: Hanken et al. 2015	21
Obr. 2: Vodní tvrz v Jeseníku, zdroj: autor.....	27
Obr. 3: Masarykovo náměstí s radnicí, zdroj: autor	28
Obr. 4: Spodní část Smetanových sadů, zdroj: Město Jeseník	29
Obr. 5: Šestiúhelníková síť katastrálního území Jeseníku v programu QGIS, zdroj: autor	35
Obr. 6: Otázka „Zde je zanedbané místo“ po hotovém srovnání v programu QGIS, zdroj: autor.....	36
Obr. 7: Představení výsledků autorem starostce města, zdroj: Město Jeseník	37
Obr. 8: Zmiňovaná oblast autobusového nádraží, zdroj: autor.....	41

Seznam map

Mapa 1: Otázka „Zde se cítím příjemně“ v mapovém srovnání, zdroj: autor	38
Mapa 2: Otázka „Zde se necítím bezpečně“ v mapovém srovnání, zdroj: autor.....	39
Mapa 3: Otázka „Zde se necítím bezpečně“ podle počtu bodů v hexagonech při sběru 2020, zdroj: autor.....	40
Mapa 4: Otázka „Zde je zanedbané místo“ v mapovém srovnání, zdroj: autor	42
Mapa 5: Otázka „Zde je dopravně nebezpečné místo“ v mapovém srovnání, zdroj: autor	45
Mapa 6: Otázka „Zde mi něco chybí“ v mapovém srovnání, zdroj: autor	47
Mapa 7: Otázka „Zde trávím volný čas“ v mapovém srovnání, zdroj: autor	49

Seznam grafů

Graf 1: Porovnání počtu respondentů a obyvatel města, zdroj: autor.....	33
---	----

Přílohy

Přílohy na kompaktním disku: Mapy zpracovaných analýz (Mapa 1, 2, 4–7)